

Lagutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till föräldraskapslag och till lagar som har samband med den

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till föräldraskapslag och till lagar som har samband med den (RP 132/2021 rd): Ärendet har remitterats till lagutskottet för betänkande och till grundlagsutskottet för utlåtande.

Motioner

I samband med propositionen har utskottet behandlat följande motioner:

- lagmotion LM 13/2020 rd Jukka Kopra saml m.fl. Lagmotion med förslag till lag om upphävande av 44 § i faderskapslagen
- lagmotion LM 20/2021 rd Jukka Kopra saml m.fl. Lagmotion med förslag till lag om upphävande av 44 § i faderskapslagen.

Utlåtande

Utlåtande har lämnats av

- grundlagsutskottet GrUU 26/2022 rd

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsråd Salla Silvola, justitieministeriet
- överläkare Ritva Halila, social- och hälsovårdsministeriet
- referendarieråd Kirsti Kurki-Suonio, riksdagens justitieombudsmans kansli
- justitieråd Tuomo Antila, högsta domstolen
- tingsdomare Hanna Väliäho, Egentliga Finlands tingsrätt
- jurist Merike Helander, Barnombudsmannens byrå
- projektchef Heidi Keskinen, Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata
- ledande barnatillsyningsman Hanna Pantsu, Esbo stad
- sektorchef, barnpsykiatri Leena Repokari, Helsingfors och Nylands sjukvårdsdistrikt
- avdelningsöverläkare Hanna Savolainen-Peltonen, Helsingfors och Nylands sjukvårdsdistrikt
- specialsakkunnig Sonja Falk, Centralförbundet för Barnskydd rf
- ordförande Katri Hyytiä, Barnatillsyningsmän rf

Betänkande LaUB 9/2022 rd

- generalsekreterare Tomi Timperi, Mansorganisationernas centralförbund rf
- ledande expert Anna Moring, Nätverket för familjers diversitet
- advokat Auni Särkkä, Finlands Advokatförbund
- verkställande direktör Eija Koivuranta, Befolkningsförbundet rf i Finland
- professor (emeritus) Markku Helin
- professor Urpo Kangas
- professor Tuomas Ojanen.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- finansministeriet
- Jämställdhetsombudsmannens byrå
- Migrationsverket
- Folkpensionsanstalten
- Institutet för hälsa och välfärd (THL)
- Finlands Kommunförbund
- Ålands landskapsregering
- Förbundet för mödra- och skyddshem
- Förbundet för Särföräldrar rf
- Miessakit ry
- Jämställdhet för män rf
- Kvinnoorganisationernas Centralförbund
- Sateenkaariperheet - Regnbågsfamiljer ry
- Seta ry
- Nyfamiljerna i Finland rf
- Trans ry
- professor Suvianna Hakalehto.

PROPOSITIONEN OCH MOTIONERNA

Propositionen

Regeringen föreslår att det stiftas en föräldraskapslag och att lagen om assisterad befruktning ändras. Faderskapslagen och moderskapslagen upphävs. Vidare görs de nödvändiga ändringar som föranleds av stiftandet av föräldraskapslagen i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt, lagen om underhåll för barn, lagen om registrerat partnerskap, lagen om rättsgenetisk faderskapsundersökning, medborgarskapslagen, lagen om underhållsstöd, socialvårdslagen och lagen om klienthandlingar inom socialvården.

I propositionen föreslås en teknisk sammanslagning av moderskapslagen och faderskapslagen. Samtidigt föreslås det justeringar som visat sig behövas vid tillämpningen av lagarna.

I propositionen föreslås det att den bestämmelse enligt vilken föräldraskapet till ett barn kan fastställas tidigast 30 dagar efter barnets födelse, om föräldraskapet har erkänts före barnets födelse, slopas. Dessutom föreslås det att handlingar som gäller förhandserkännande inte längre skickas från rådgivningsbyrån för mödravård till barnatillsyningsmannen för granskning, utan i stället di-

Betänkande LaUB 9/2022 rd

rekt till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata i avvaktan på barnets födelse och fastställande av föräldraskapet. För detta ändamål ska ett elektroniskt anmälningsystem inrättas. Vidare föreslås mindre ändringar och preciseringar i bestämmelserna om tillämpningsområdet för utredning av föräldraskap, nedläggning av utredning, hörande av barn samt fastställande och upphävande av föräldraskap.

Lagen om assisterad befruktning ändras så att kvinnliga par i samband med assisterad befruktning ges möjlighet att för embryobildningen också välja spermier från en donator som samtyckt till att fastställas vara far. Det beror på valet av spermier om den far som har donerat spermier eller en andra mor fastställs som den andra föräldern till ett barn som föds till ett kvinnligt par.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2022 och avses bli behandlad i samband med den.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2023.

Lagmotionerna

I lagmotion LM 13/2020 rd föreslås det att 7 kap. 44 § i faderskapslagen upphävs, varvid tidsfristerna för väckande av talan som syftar till upphävande av faderskap slopas helt.

I lagmotion LM 20/2021 rd föreslås det att 7 kap. 44 § i faderskapslagen upphävs, varvid tidsfristerna för väckande av talan som syftar till att rätta faderskapet slopas helt.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Bestämmelser om erkännande, utredning, fastställande och upphävande av moderskap och faderskap finns för närvarande i separata lagar. Bestämmelser om faderskap finns i faderskapslagen (11/2015), som trädde i kraft 2016, och bestämmelser om moderskap i moderskapslagen (253/2018, MI 3/2018 rd), som trädde i kraft 2019. Även om bestämmelserna ingår i separata lagar motsvarar de i stor utsträckning varandra. Vid behandlingen av medborgarinitiativet om moderskapslagen ansåg lagutskottet att en enhetlig reglering är naturlig, eftersom fastställandet av moderskap och faderskap är förknippat med många gemensamma frågor. Utskottet ansåg dock att det finns anledning att fundera över möjligheten att införa en gemensam föräldraskapslag senare när erfarenheterna av faderskaps- respektive moderskapslagen är större (LaUB 1/2018 rd, s. 4).

Regeringen föreslår att bestämmelserna om moderskap och faderskap samlas i en gemensam lag. Det centrala syftet är att tekniskt slå samman moderskaps- och faderskapslagarna, men dessutom föreslås vissa ändringar utifrån de behov som framkommit i tillämpningspraxisen.

Lagutskottet anser att propositionen behövs och fyller sitt syfte och tillstyrker lagförslagen men med följande anmärkningar och ändringsförslag.

Betänkande LaUB 9/2022 rd

Möjligheten att återkalla eller bestrida föräldraskap inom 30 dagar slopas

Faderskap och moderskap kan i dag erkännas antingen före eller efter barnets födelse. Före barnets födelse kan detta göras på rådgivningsbyrån för mödravård eller hos barnatillsyningsmannen och efter barnets födelse hos barnatillsyningsmannen.

Den som på förhand har erkänt sitt faderskap eller moderskap kan återkalla erkännandet genom att underrätta barnatillsyningsmannen om detta inom 30 dagar från barnets födelse. Den mor som har fött barnet eller den som anser sig vara barnets förälder i stället för den som har erkänt föräldraskapet, kan genom en anmälan inom samma tidsfrist föra fram sin uppfattning att den som har erkänt barnet inte är barnets förälder. Om erkännandet på detta sätt återkallas eller bestrids, är erkännandet verkningslöst och barnatillsyningsmannen inleder en faderskaps- eller moderskapsutredning. Faderskapet eller moderskapet kan inte fastställas förrän 30 dagar har förflutit från barnets födelse.

Det framgår av propositionen att det ovan beskrivna förhandserkännandet i sig fungerar bra och används i stor utsträckning (RP, s. 6). Möjligheten till 30 dagars återkallelse och bestridande efter barnets födelse har dock utnyttjats ytterst sällan och har i tillämpningspraxis upplevts som onödig. Exempelvis 2019 återkallades eller bestreds endast 0,1 procent av alla erkännanden av faderskap före barnets födelse. Regeringen föreslår därför att karenstiden på 30 dagar slopas. För oklara fall föreslås att de korrigerande åtgärder som för närvarande står till buds bevaras och att nya korrigerande åtgärder införs.

De sakkunniga har i huvudsak förhållit sig positiva till förslaget att slopa karenstiden på 30 dagar, men förslaget har också mött motstånd med motiveringen att de föreslagna korrigerande åtgärderna i oklara fall inte är tillräckliga. Förslaget har ansetts försvaga ställningen både för den som på förhand har erkänt föräldraskapet och för den som anser sig vara barnets förälder i stället för den som har erkänt föräldraskapet.

Lagutskottet menar att det i regel ligger i barnets intresse att två juridiska föräldrar fastställs för barnet så snart som möjligt efter barnets födelse. Fastställandet av föräldraskapet har betydande rättsverkningar bland annat för vårdnaden om barnet och namngivningen, och det är viktigt att barnets ställning i dessa avseenden är tydlig.

Sammantaget har lagutskottet kommit fram till att barnets och barnfamiljens bästa talar för att slopa karenstiden på 30 dagar. Möjligheten att återkalla eller bestrida ett erkännande har utnyttjats i mycket liten utsträckning, och i de flesta fall skjuter karenstiden upp fastställandet av föräldraskapet på ett omotiverat sätt. Enligt uppgifter från barnatillsyningsmännens praktiska erfarenheter har det till exempel endast i enstaka fall förekommit att någon utanför familjen bestridit ett erkännande. Det bedöms bero på att trettio dagar är en mycket kort tid för den som inte ingår i familjens vardag och normala sociala nätverk. En utomstående har inte nödvändigtvis ens blivit medveten om barnets födelse förrän det har gått 30 dygn.

Som motvikt till slopandet av karenstiden krävs dock tillräckliga åtgärder för att vid behov utreda och rätta till oklarheter i fråga om barnets ursprung. I fråga om detta anför lagutskottet följande.

Betänkande LaUB 9/2022 rd

Möjligheten att erkänna föräldraskapet före barnets födelse har tagits i bruk för så kallade klara fall (se LaUB 16/2014 rd och RP 91/2014 rd). Detta framgår bland annat av de nuvarande bestämmelserna om skyldighet för hälsovårdare, barnmorskor och barnatillsyningsmän att vägra ta emot ett erkännande, om det finns oklarheter i saken. Bestämmelsen föreslås stå kvar (19 § 4 mom. i lagförslag 1). I oklara fall ska föräldraskapet således inte erkännas före barnets födelse, utan först efter barnets födelse, varvid man genom rättsgenetisk faderskapsundersökning kan försäkra sig om barnets genetiska föräldraskap före erkännandet (21 § i lagförslag 1).

Om föräldraskapet har erkänts på förhand och det uppstår osäkerhet om föräldraskapet före barnets födelse, föreslås det i propositionen att möjligheten att återkalla erkännandet på förhand ska kvarstå före barnets födelse (20 § i lagförslag 1). Utskottet har inget att anmärka på detta, eftersom ett sådant återkallande av erkännande inte fördröjer fastställandet av föräldraskapet, vilket däremot den nuvarande karenstiden efter barnets födelse gör.

Om föräldraskapet har erkänts på förhand, men det i stället uppstår osäkerhet om föräldraskapet först efter barnets födelse, kan föräldraskapet på samma sätt som nu utredas av barnatillsyningsmannen. Till denna del föreslås det som en ny metod att den mor som har fött barnet och den som har erkänt sitt föräldraskap före barnets födelse tillsammans kan begära att barnatillsyningsmannen utreder föräldraskapet inom sex månader från barnets födelse (6 § 3 mom. 1 punkten i lagförslag 1). Också en person utanför familjen kan erkänna eller meddela att han eller hon ämnar erkänna föräldraskapet, varvid föräldraskapet ska utredas om den mor som har fött barnet och den person som på förhand har erkänt föräldraskapet samtycker till detta (6 § 3 mom. 2 punkten i lagförslag 1). Denna möjlighet ingår också i den gällande lagstiftningen och det har inte fastställts någon tidsfrist för den. Sakkunniga har dock framfört att den som på förhand har erkänt föräldraskapet och den som konkurrerar om föräldraskapet bör ha självständig möjlighet att inleda en utredning av föräldraskapet hos barnatillsyningsmannen.

Vid beredningen av propositionen övervägdes enligt uppgift kravet på att en förälder eller en konkurrerande part ensam ska kunna begära utredning av föräldraskapet, men förslaget slopades eftersom ett sådant krav sannolikt inte skulle leda till att oklarheten om föräldraskapet skingras. Det beror på att en utredning av föräldraskapet förutsätter rättsgenetiska faderskapsundersökningar, för vilket barnatillsyningsmannen i princip behöver samtycke av den som skulle bli föremål för undersökningen. Endast domstol har behörighet att låta utföra sådana undersökningar utan samtycke av den som undersöks, eftersom provtagning är en åtgärd som ingriper i den personliga integriteten som skyddas i 7 § i grundlagen.

Eftersom det för en rättsgenetisk faderskapsundersökning behövs prov inte bara av faderskandidaten utan också av barnet, krävs samtycke till provtagningen antingen av barnet självt eller av barnets vårdnadshavare. I en situation där den som på förhand har erkänt föräldraskapet vill att barnatillsyningsmannen utreder barnets föräldraskap, förutsätter en utredning av föräldraskapet således alltid också medverkan av den mor som har fött barnet. Om en person utanför familjen begär att föräldraskapet utreds och barnets andra förälder redan har fastställts på basis av ett erkännande som getts före barnets födelse, förutsätter utredande av föräldraskapet genom prov på barnet att både den mor som har fött barnet och den som på förhand har erkänt föräldraskapet godkänner provtagningen.

Betänkande LaUB 9/2022 rd

Av kravet på samtycke från barnets vårdnadshavare följer således att en utredning av föräldraskap som inletts enbart på yrkande av den ena föräldern eller en person utanför familjen inte kan leda till önskat resultat. Av samma orsak förutsätts för närvarande att makar endast tillsammans kan begära en faderskapsutredning hos barnatillsyningsmannen (4 § 2 mom. 3 punkten i faderskapslagen). Mot bakgrund av vad som anförts ovan har utskottet inget att anmärka på propositionens förslag till bestämmelser.

Ett felaktigt fastställt föräldraskap kan rättas också genom domstolsförfarande. I anknytning till detta och till det föreslagna slopandet av en karenstid på 30 dagar föreslås det i propositionen att den krets av personer som har rätt att väcka talan om upphävande av faderskap eller moderskap utvidgas så att den som anser sig vara barnets förälder i stället för barnets juridiska förälder ska ha rätt att väcka talan på grund av familjeförhållande eller ett därmed jämförbart förhållande också när föräldraskapet har fastställts på grundval av ett erkännande som gjorts före barnets födelse. Enligt gällande lagstiftning har en man utanför familjen sådan talerätt endast i situationer där faderskapet bygger på en faderskapspresumtion (42 § 2 mom. i faderskapslagen).

Utskottet anser att den föreslagna utvidgningen av talerätten till situationer med förhandserkännande förbättrar ställningen och rättsskyddet för en kandidat som inte hör till familjen. För att förbättra en sådan persons rättsliga ställning är det dock motiverat att i detta sammanhang utvidga talerätten också till sådana situationer där föräldraskapet har erkänts efter barnets födelse. I och med ändringen utvidgas talerätten för en person utanför familjen till att gälla alla föräldraskaps-situationer. Utskottet föreslår därför att den föreslagna bestämmelsen ändras på det sätt som beskrivs närmare nedan (48 § 2 mom. i lagförslag 1).

Sammantaget anser utskottet att de åtgärder för korrigerande av föräldraskapet som föreslås för oklara fall är ändamålsenliga.

I propositionen föreslås inga innehållsmässiga ändringar i de materiella villkor för talerätt för personer utanför familjen (48 § 2 mom. i lagförslag 1). Dessa villkor är strikta, eftersom de förutsätter både ett förhållande som kan jämföras med ett familjeförhållande och att de krav som anknyter till barnets bästa bedöms och uppfylls. Lagutskottet anser att det i fortsättningen är motiverat att bedöma om dessa villkor fortfarande är motiverade och aktuella. Vid bedömningen är det viktigt att på ett balanserat sätt beakta barnets bästa, barnets rätt att känna sitt ursprung samt skyddet för det sociala familjelivet. Vid bedömningen är det också av betydelse att det inte har ställts några särskilda villkor eller tidsfrister för barnets egen talerätt.

Tidsfrist för talan om upphävande av föräldraskap

Talan om upphävande av faderskap eller moderskap ska väckas inom två år (44 § i faderskapslagen och 38 § i moderskapslagen). Begynnelse-tidpunkten för tidsfristen har beroende på situationen förknippats med barnets födelse, fastställandet av faderskap eller fastställandet av moderskap. Det har inte fastställts någon tidsfrist för barnets egen talerätt.

Talan om upphävande kan dock prövas även om den har väckts efter fristens utgång, i det fall att käranden har haft laga förfall eller anför något annat vägande skäl till att talan inte har väckts tidigare. Ett mycket vägande skäl har i rättspraxis i synnerhet ansetts vara att frågan om huruvida

Betänkande LaUB 9/2022 rd

föräldraskapet stämmer har uppkommit först efter det att tiden för väckande av talan löpt ut. Enligt rättspraxis ska talan då väckas snabbt efter det att misstanken uppstod och omedelbart när det inte längre finns något skäl att avstå från att väcka talan (se RP s. 11).

Regeringen föreslår att bestämmelserna om tidsfrister för talan om upphävande av föräldraskap bibehålls. Enligt 50 § 1 mom. i den föreslagna föräldraskapslagen ska talan väckas inom två år från barnets födelse eller från det att föräldraskapet fastställdes. Det föreslås ingen tidsfrist för barnets egen talerätt, vilket motsvarar nuläget. Enligt det föreslagna 50 § 2 mom. kan talan dock prövas även om den har väckts efter fristens utgång, i det fall att käranden har haft laga förfall eller anför något annat vägande skäl till att talan inte har väckts tidigare. Talan ska dock lämnas utan prövning, om talan inte väckts inom ett år från det att skälet att avstå från att väcka talan hade upphört.

Den föreslagna regleringen skiljer sig från den gällande i det avseendet att i en situation där talan om upphävande inte har väckts inom den i huvudregeln föreskrivna tidsfristen på två år, gäller för väckande av talan en exakt tidsfrist, som dock ger sökanden mer tid än för närvarande att bedöma ärendet. Dessutom har kravet på att skälet ska vara vägande lindrats jämfört med nuläget.

Grundlagsutskottet har inget att anmärka på den föreslagna regleringen (se GrUU 26/2021 rd).

Nästan alla sakkunniga som hörts i lagutskottet har understött den lösning som föreslås i propositionen, det vill säga att bevara bestämmelserna om en tidsfrist för talan om upphävande av föräldraskap med de ändringar som föreslås i propositionen och som ökar flexibiliteten.

Också lagutskottet har sammantaget beslutat tillstyrka att tidsfristen för väckande av talan om upphävande bibehålls på det sätt som föreslås i propositionen. Som det konstateras i propositionen har bestämmelserna om upphävande av föräldraskap två syften (s. 11). Å ena sidan försöker man säkerställa att ett felaktigt konstaterande av faderskap eller moderskap kan rättas till och på så sätt stödja barnets rätt att känna till sina föräldrar och sitt ursprung. Å andra sidan syftar bestämmelserna till att skydda etablerade sociala föräldraskapsförhållanden och undanröja osäkerhetsfaktorer i föräldrafrågor. Till exempel kan fadern enligt faderskapspresumtionen ha blivit en viktig social förälder för barnet, även om presumtionen har lett till fel biologiska faderskap. Det sistnämnda målet framgår av tidsfristerna för upphävande av faderskap och moderskap, som dock inte heller för närvarande är helt absoluta.

Utskottet anser att det med tanke på barnets bästa är viktigt att misstanken om barnets ursprung behandlas så tidigt som möjligt. Fristen för väckande av talan om upphävande stöder detta mål. Om det inte finns någon tidsfrist för talan om upphävande av föräldraskap, står möjligheten öppen och käranden kan när som helst väcka talan. Detta skulle skapa rättslig osäkerhet i fråga om föräldraskapet och familjelivet. Utskottet anser dock att det är värt att understöda och motiverat att på det sätt som föreslås i propositionen lindra ovillkorligheten i bestämmelserna om tidsfrister med tanke på de situationer där talan om upphävande inte har väckts inom utsatt tid. Hur ändringen fungerar och vilka konsekvenser den har bör bevakas, och vid behov bör alternativ för att vidareutveckla regleringen utredas. Utskottet föreslår att riksdagen godkänner ett uttalande om detta (*Utskottets förslag till uttalande*).

Betänkande LaUB 9/2022 rd

Utredande av barnets åsikt och hörande av barnet

Det föreslås att det i föräldralagen tas in en särskild bestämmelse om att barnets åsikt ska utredas vid bedömningen av barnets bästa och att barnet ska höras vid domstolsbehandlingen (63 § i lagförslag 1). Den föreslagna bestämmelsen är viktig, eftersom den betonar barnets delaktighet och möjligheter att i enlighet med artikel 12 i konventionen om barnets rättigheter påverka i frågor som gäller föräldraskap. Dessa frågor är av särskild betydelse för barnet.

Den föreslagna bestämmelsen är dock till vissa delar vag. Enligt ordalydelsen gäller den också barn som fyllt 15 år, men ett sådant barn har i ärenden som gäller föräldraskap en processuellt starkare ställning än vad som nu föreslås (se även RP, s. 29). Utskottet anser därför att det är motiverat att begränsa den föreslagna bestämmelsen till att gälla endast utredning och beaktande av åsikten hos barn under 15 år.

Ordalydelsen i den föreslagna bestämmelsen gör det också oklart i vilka situationer barnets åsikt ska utredas när man bedömer barnets bästa. Regleringen behöver förtydligas genom en hänvisning till de bestämmelser i föräldraskapslagen som innehåller en särskild hänvisning till bedömning av barnets bästa i en viss situation.

Av den föreslagna regleringen framgår inte heller på vilket sätt domstolen utreder åsikten hos en person som inte fyllt 15 år, om domstolen anser att det inte är lämpligt att höra barnet personligen i domstolen. Också till denna del är det motiverat att förtydliga den föreslagna regleringen. De justeringar utskottet föreslår behandlas utförligare i detaljmotiven nedan.

Vid sakkunnigutfrågningen föreslogs också andra innehållsmässiga ändringar när det gäller utredning av barnets åsikt. Det har bland annat framförts att barnets bästa och åsikt ska utredas och beaktas i alla frågor som gäller föräldraskapet och inte bara i de situationer där barnets bästa är en separat grund för prövning. Det är dock en vittsyftande ändring som innebär en grundläggande ändring av den etablerade regleringen och dess principiella utgångspunkter. En sådan översyn är inte möjlig i detta sammanhang.

Det bör också noteras att i praktiken avgörs de flesta fall som gäller rättsligt föräldraskap på basis av rättsgenetiska faderskapsundersökningar. Om rättsgenetiska faderskapsundersökningar visar att någon är barnets förälder och de övriga processuella förutsättningarna i det ärende som ska avgöras uppfylls, ska barnets åsikt eller bedömningen av barnets bästa i princip inte tillmätas betydelse, om inte barnet har fyllt 15 år och motsätter sig fastställande av föräldraskapet. Om barnets bästa och åsikt ska utredas och beaktas i alla ärenden som gäller föräldraskapet, är det således möjligt att detta kan börja påverka föräldraskapsärenden i högre grad än ursprungligen tänkt eller i strid med det ursprungliga syftet.

Assisterad befruktning och utvidgad valfrihet för kvinnliga par

Vid assisterad befruktning av kvinnliga par kan man för närvarande endast använda spermier vars donator inte har gett sitt samtycke till att faderskapet fastställs (16 § 2 mom. i lagen om assisterad befruktning). Om ett kvinnligt par får ett barn genom assisterad befruktning kan alltså inte en juridisk far fastställas för barnet. När moderskapslagen stiftades ansåg lagutskottet att lösningen är

Betänkande LaUB 9/2022 rd

tydlig med hänsyn till såväl paren som förfarandena för assisterad befruktning, eftersom samma avgränsning också gäller olikkönade par. Avgränsningen ansågs också stöda dels föräldraskapet för den kvinna som inte har fött barnet och hennes relation till barnet, dels kvinnornas gemensamma föräldraskap (se LaUB 1/2018 rd). Lagutskottet ansåg dock att justitieministeriet bör utreda om regleringen kan ändras och samtidigt bedöma vilka konsekvenser en ändring kan komma att ha.

I propositionen föreslås det nu att kvinnliga par i samband med assisterad befruktning ska ges möjlighet att välja spermier för embryobildning också från en donator som har samtyckt till att bli fastställd som fader. Om ett kvinnligt par väljer sådana spermier för att bilda ett embryo, fastställs som andra förälder spermadonatorn och inte partnern till den mor som fött barnet. Det beror på att fastställande av faderskap är primärt i förhållande till fastställande av moderskap, och moderskap kan således inte fastställas om barnet redan har två juridiska föräldrar eller om faderskap kan konstateras eller fastställas för barnet (5 § 2 mom. i lagförslag 1).

I propositionen föreslås det att lagen om assisterad befruktning ändras så att kvinnliga par i samband med assisterad befruktning får välja också spermier vars donator har samtyckt till att faderskapet fastställs. I propositionen föreslås det inte någon motsvarande valmöjlighet för par som består av en kvinna och en man. Enligt grundlagsutskottets uppfattning medför de föreslagna bestämmelserna inga problem med avseende på 6 § i grundlagen (GrUU 26/2022 rd).

Lagutskottet ställer sig positivt till den föreslagna utvidgningen av kvinnliga pars valmöjligheter, eftersom den ger ett barn som lever i en familj med två kvinnliga partner möjlighet att ha en juridisk far, om parterna önskar det. Lösningen tar bättre hänsyn till mångfalden i fråga om familjeformer och stöder barnets rätt att känna sin biologiska förälder, dock utan att ändra utgångspunkten för det rådande rättsläget, det vill säga att barnet kan ha högst två juridiska föräldrar.

Utskottet framhåller dock att valet mellan att fastställa faderskapet för den som donerat könsceller eller att vid sidan av den kvinna som föder barnet fastställa den andra parten i det kvinnliga paret som mor i praktiken görs när det kvinnliga paret beslutar vilka könsceller som ska användas vid behandlingen. Det val som det kvinnliga paret gör i detta sammanhang är således av avgörande betydelse för om spermadonatorn eller den andra modern, på basis av samtycke till assisterad befruktning, fastställs vara barnets andra juridiska förälder. Också spermadonatorn måste vid donation välja om han samtycker till att fastställas som far eller inte. Det är alltså väsentligt att det kvinnliga paret och spermadonatorn förstår betydelsen och rättsverkningarna av de olika alternativen och valen. Utskottet betonar därför betydelsen av den information och rådgivning som ges vid assisterad befruktning.

I lagen om assisterad befruktning föreslås i detta sammanhang endast de ändringar som är nödvändiga för att utvidga kvinnliga pars valfrihet. Enligt utredning behöver de allmänna bestämmelserna i lagen om assisterad befruktning inte ändras för att den föreslagna ändringen ska kunna genomföras.

I lagen om assisterad befruktning föreskrivs det redan nu att innan assisterad befruktning ges ska den som tillhandahåller tjänsten förklara för den som får behandling vilken juridisk ställning det barn som ska födas och övriga parter har (9 §). Innan samtycket tas emot ska enligt 16 § 1 mom. i

Betänkande LaUB 9/2022 rd

samma lag donatorn informeras om de rättsliga och medicinska omständigheter som är förknippade med donation av könsceller. Om donerade könsceller eller embryon används vid assisterad befruktning, ska tjänstetillhandahållaren dessutom informera den som får behandling om de eventuella verkningar som barnets biologiska ursprung kan ha på familjemedlemmarnas inbördes förhållanden samt hur eventuella problem kan förebyggas eller lindras. Tjänstetillhandahållaren ska se till att den som får behandling får möjlighet att samtala om dessa frågor med en expert.

Också bland annat bestämmelserna om återkallelse av samtycke i lagen om assisterad befruktning (16 § 3 och 4 mom.), som är tillämpliga på alla könsceller som har donerats för assisterad befruktning, blir tillämpliga. Enligt de bestämmelserna kan donatorn återkalla sitt samtycke, men återkallelsen inverkar inte till den del donatorns könsceller redan har använts för assisterad befruktning innan den tjänstetillhandahållare som utför behandlingen fått kännedom om återkallelsen.

Lagutskottet anser det viktigt att dokumentmallarna för assisterad befruktning planeras på det sätt som framgår av propositionsmotiven innan föräldralagen träder i kraft. Det behövs för att handlingarna ska styra klinikerna för assisterad befruktning i deras rådgivning till dem som får behandling och donerar könsceller och att de tydligt förmedlar de behövliga uppgifterna också till de myndigheter som senare behandlar handlingarna (se RP, s. 108).

Ikraftträdande och verkställighet

Förslaget till föräldraskapslag har samband med de ändringar som ingår i social- och hälsovårdsreformen (RP 241/2020 rd) och det så kallade sote100-projektet (RP 56/2021 rd) (se RP, s. 108–109) och de avses träda i kraft samtidigt den 1 januari 2023.

Propositionen hänförde sig till budgetpropositionen för 2022 och avsågs bli behandlad i samband med den. Den kunde dock inte behandlas inom den då aktuella tidsplanen för budgetlagar, eftersom behandlingen av propositionen om projektet sote100 fördröjdes. Därför — och eftersom de åtgärder som krävs för verkställigheten av lagen medför att lagarna kan träda i kraft tidigast ett år efter det att de har antagits och blivit stadfästa (s. 107) — bad lagutskottet våren 2022 justitieministeriet ompröva tidsplanen för ikraftträdandet och genomförandet av reformen.

Enligt inkommen tilläggsutredning har justitieministeriet, finansministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, myndigheten för digitalisering och befolkningsdata samt Institutet för hälsa och välfärd ansett det vara ytterst viktigt att hålla fast vid den ursprungliga tidtabellen. Enligt denna träder föräldraskapslagen och social- och hälsovårdsreformen i kraft samtidigt den 1 januari 2023, eftersom det skulle medföra åtskilliga problem om reformerna skulle träda i kraft vid olika tidpunkter. De gamla blanketterna och verksamhetsmodellerna måste till en början tillämpas i den nya social- och hälsovårdsorganisationen, vilket innebär att kostnadsfördelarna med att genomföra två reformer samtidigt inte realiserar. En senareläggning av ikraftträdandet av föräldraskapslagen skulle också innebära att de kalkylerade kostnadsbesparingarna när det gäller personalresurser för barnatillsyningsmännen fördröjs (se RP, s. 23). Olika ikraftträdelsetider skulle också innebära att barnatillsyningsmännen och rådgivningsbyråerna tvingas gå igenom två stora verksamhetsomläggningar inom kort tid.

Betänkande LaUB 9/2022 rd

Förberedande åtgärder i anslutning till verkställigheten av föräldraskapslagen har enligt utredning till utskottet därför vidtagits under våren 2022 i så stor utsträckning som möjligt, och utbildningarna i anslutning till genomförandet har preliminärt planerats så att föräldraskapslagen träder i kraft den 1 januari 2023. Även de tilläggsanslag som behövs år 2022 för genomförandet av reformen har tagits in i årets andra tilläggsbudget (se RP 81/2022 rd, s. 18, 77 och 125) och de bestående behoven av tilläggsanslag i planen för de offentliga finanserna för 2023—2026.

Utifrån inkommen utredning anser lagutskottet att det är motiverat att föräldraskapslagen träder i kraft den 1 januari 2023 samtidigt som social- och hälsovårdsreformen. De blanketter och system som behövs måste då vara färdiga och tillgängliga. Utbildningen och informationen ska ordnas i god tid innan reformen träder i kraft.

Övrigt

Sakkunniga har ansett att de ändringar som föreslås i föräldraskapsbestämmelserna delvis är för snäva och att bland annat strävan efter en könsneutral reglering, transpersoners föräldraskap och möjligheten att fastställa fler än två juridiska föräldrar borde ha diskuterats mer ingående vid beredningen av propositionen. Det har också framförts att det behövs bestämmelser om rättsgenetiska undersökningar för att fastställa eller upphäva föräldraskapet för den mor som har fött barnet.

Enligt utredning till lagutskottet bedöms de här ändringsbehoven separat. Vid justitieministeriet pågår en utredning om de lagstiftningsutmaningar som familjer av olika typ medför. Justitieministeriet har också inlett en bedömning av lagstiftningsbehoven i samband med föräldraskapet för den mor som har fött barnet. Den rättsliga ställningen för transfamiljers föräldrar och barn bedöms i sin tur i samband med den pågående översynen av translagstiftningen. Utskottet anser det vara viktigt att man utifrån utredningarna bedömer vilka åtgärder som behöver vidtas för att tillgodose jämlikheten för familjer av olika typ och barnets bästa.

Lagmotionerna

I lagmotion LM 20/2020 rd, som utskottet behandlat i samband med propositionen, föreslås det att 7 kap. 44 § i faderskapslagen upphävs, varvid tidsfristerna för väckande av talan som syftar till upphävande av faderskap slopas helt. Ändringsförslaget motiveras bland annat med att bestämmelsen strider mot lagstiftarens vilja och dessutom kränker barnets rätt att få känna till sitt biologiska ursprung. Dessutom framförs det att om ett felaktigt faderskap bibehålls på grundval av artificiella tidsfrister, uppstår en situation som strider mot FN:s konvention om barnets rättigheter och Europakonventionen och att Finland är skyldigt att ändra sin nationella lagstiftning så att den motsvarar de skyldigheter landet har i fråga om de mänskliga rättigheterna.

Lagutskottet begärde utlåtande av grundlagsutskottet om hur de förslagen ska bedömas med avseende på grundlagens bestämmelser och internationella människorättskonventioner. Grundlagsutskottet bedömde dock inte det som framfördes i lagutskottets begäran om utlåtande (se GrUU 26/2022 rd). Grundlagsutskottet ansåg att det inte ingår i dess uppgifter enligt 74 § i grundlagen att göra en föregripande bedömning exempelvis om hur ett lagförslag som eventuellt lämnas i framtiden förhåller sig till grundlagen (utlåtandet hänvisar här till GrUU 20/2013 rd, s. 4, och

Betänkande LaUB 9/2022 rd

GrUU 23/2021 rd). Om lagutskottet går in för att föreslå ändringar i bestämmelserna, ska ändringarna föreläggas grundlagsutskottet för behandling.

Lagutskottet konstaterar att den föreslagna föräldraskapslagen förenar bestämmelserna om faderskap och moderskap. Samtidigt upphävs såväl faderskapslagen som moderskapslagen, vilket innebär att också 7 kap. 44 § i faderskapslagen, som lagmotionerna gäller, upphävs. I propositionen föreslås det dock inte att bestämmelserna om tidsfrister för talan om upphävande av föräldraskap ska slopas helt och hållet, så föräldraskapslagen leder inte till det resultat som avses i lagmotionerna. I propositionen föreslås det dock att bestämmelserna om tidsfrister ändras i en riktning som gör dem mindre absoluta. Lagutskottet har på ovan angivna grunder beslutat tillstyrka den lösning som föreslås i propositionen.

Utskottet föreslår följaktligen att lagmotionerna förkastas.

DETALJMOTIVERING

1. Föräldraskapslagen

2 kap. Utredande av föräldraskap.

8 §. Utredare av föräldraskap. Enligt 4 mom. tillämpas vad som i 8, 19, 22 och 66 § föreskrivs om välfärdsområden på Åland på kommunerna i landskapet Åland. Till följd av regleringen kommer kommunerna i landskapet Åland att ha hand om sådana uppgifter som efter ingången av 2023 på andra håll i Finland hör till välfärdsområdena. Grundlagsutskottet anser att det inte finns något konstitutionellt hinder för en sådan reglering (se GrUU 26/2022 rd, stycke 11, och GrUU 18/2022 rd, stycke 8, som nämns där).

10 §. Genomförande av överläggning och skyldighet att hålla sig till sanningen. I 2 mom. föreskrivs det om parternas skyldighet att hålla sig till sanningen när de lämnar uppgifter vid en överläggning som syftar till att utreda föräldraskapet. Utskottet föreslår att momentet kompletteras med en hänvisning till en person vars föräldraskap har fastställts på grundval av ett erkännande enligt 19 §.

15 §. Protokoll över föräldraskapsutredning. Enligt 1 mom. ska barnatillsyningsmannen föra protokoll över föräldraskapsutredningen. I protokollet ska alla de uppgifter antecknas som är av betydelse vid fastställande eller upphävande av föräldraskap. Utskottet föreslår att uppgifterna ska vara nödvändiga, eftersom protokollet också innehåller känsliga uppgifter.

3 kap. Erkännande av föräldraskap.

18 §. När erkännande kan göras. Utskottet föreslår en språklig precisering i 2 mom.

Betänkande LaUB 9/2022 rd

4 kap. Samtycke av föräldrarnas rättsinnehavare till fastställande av föräldraskap.

Utskottet föreslår att hänvisningen till förälder stryks i *kapitelrubriken*, eftersom den avlidne blir förälder först efter det att föräldraskapet har fastställts med samtycke av den avlidnes rättsinnehavare.

6 kap. Rättegång om fastställande av föräldraskap.

32 §. Rätt att väcka talan i ett ärende som gäller fastställande av faderskap samt parter.

Paragrafens *1 mom.* gäller barnets talerätt i ett ärende som gäller fastställande av faderskap. Utskottet föreslår att ordalydelsen i paragrafen preciseras så att talerätt enligt bestämmelsen inte föreligger om en andra mor har fastställts för barnet.

33 §. Rätt att väcka talan i ett ärende som gäller fastställande av moderskap samt parter.

Paragrafens *1 mom.* behöver preciseras på motsvarande sätt som 32 §.

35 §. Förande av barnets talan. Enligt *1 mom.* förs ett minderårigt barns talan i en rättegång om fastställande av föräldraskap av den barnatillsyningsman som med stöd av 8 § har utrett föräldraskapet. Enligt utredning till utskottet är avsikten att momentet ska omfatta alla barnatillsyningsmän som med stöd av 8 § är behöriga att utreda föräldraskap. Utskottet föreslår att bestämmelsen preciseras för att förtydliga detta.

7 kap. Upphävande av föräldraskap.

45 §. Upphävande av föräldraskap genom beslut av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata har behörighet att upphäva föräldraskapet endast när det grundar sig på ett erkännande enligt 19 § som avgetts före barnets födelse. Denna avgränsning av behörigheten framgår dock inte tydligt av *1 mom.*, och utskottet föreslår därför att bestämmelsen ses över.

48 §. Begränsningar i talerätten. I paragrafen föreskrivs om begränsningar i talerätten när det gäller upphävande av föräldraskap. Utskottet hänvisar till sina överväganden och anser det motiverat att talerätten för en person utanför familjen utvidgas också till situationer där föräldraskapet har erkänts efter barnets födelse. Utskottet föreslår därför att *2 mom.* ändras.

9 kap. Särskilda bestämmelser.

63 §. Utredande av barns åsikt. Paragrafen innehåller bestämmelser om utredning av barnets åsikt när barnets bästa bedöms (*1 mom.*) och hörande av barnet i domstol (*3 mom.*). Utskottet hänvisar till sina överväganden ovan och föreslår att bestämmelserna ändras på följande sätt.

Utskottet föreslår att paragrafen avgränsas till att gälla barn under 15 år, eftersom den som har fyllt 15 år har en starkare processuell ställning i ärenden som gäller föräldraskap än den föreslagna bestämmelsen. Avgränsningen bör införas i *1 och 3 mom.*

Betänkande LaUB 9/2022 rd

Dessutom föreslår utskottet att det i *1 mom.* angående bedömningen av barnets bästa preciseras i vilka situationer barnets åsikt ska utredas. Som framgår av propositionsmotiven (RP, s. 94) ska barnets bästa bedömas särskilt i samband med nedläggning av en föräldraskapsutredning (14 § 2 mom. 4 punkten) och i samband med behandlingen av en talan om upphävande av föräldraskap eller behandlingen av en ansökan om intressebevakning som lämnats in för detta ändamål (48 § 2 mom. 3 punkten och 48 § 1 mom.). I bestämmelserna om dessa situationer ingår en särskild hänvisning till bedömning av barnets bästa. Det är fråga om särskilda situationer och en samlad bedömning av dem på ett sätt som inte är beroende av resultatet av en rättsgenetisk undersökning eller av något annat villkor som ställts upp för behandlingen av talan. I dessa situationer är det av primär vikt att barnets egen åsikt utreds. Därför är det motiverat att i momentet hänvisa till dessa bestämmelser.

I de situationer som avses i dessa bestämmelserna är domstolen skyldig att utreda barnets åsikt. För tydlighetens skull konstaterar utskottet att domstolen kan utreda barnets åsikt också i andra situationer, om den anser det motiverat i ett enskilt fall. Den föreslagna 41 § om anskaffning av bevis understryker domstolens skyldighet att självständigt utreda saken.

I *3 mom.* föreskrivs det om hörande av barn i domstol och till denna del hänvisas det till 15 a § i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt. För situationer där domstolen inte anser det lämpligt att barnet hörs personligen i domstolen är det motiverat och ändamålsenligt att domstolen kan begära att socialväsendet utreder barnets åsikt. Därför föreslår utskottet att det till paragrafen fogas en hänvisning till 16 och 16 a §. Eftersom utskottet föreslår att momentet avgränsas till att gälla barn under 15 år, kan den andra meningen i momentet, som särskilt gäller barn under 15 år, strykas som onödig.

64 §. Avgivande av osann utsaga i ett ärende som gäller fastställande av föräldraskap.

I den föreslagna paragrafen föreskrivs det att osann utsaga i ett ärende som gäller fastställande av föräldraskap straffas med böter. Det är fråga om en särskild straffbestämmelse utanför strafflagen som blir tillämplig om inte strängare straff för gärningen föreskrivs någon annanstans i lag. Beroende på situationen är de strängare straffbestämmelser som kan komma i fråga till exempel registeranteckningsbrott (SL 16:7), ingivande av osant intyg till myndighet (SL 16:8) och bedrägeri (SL 36:1).

Straffbarhet förutsätter enligt den föreslagna bestämmelsen att lämnande av felaktiga uppgifter för sin del leder till att föräldraskapet fastställs oriktigt. Under sakkunnigutfrågningen föreslogs det att bestämmelsens tillämpningsområde ska utvidgas också till situationer där lämnande av felaktiga uppgifter leder till att föräldraskapet inte fastställs.

En förutsättning för straffbarhet, det vill säga att lämnande av felaktiga uppgifter leder till att föräldraskapet fastställs oriktigt, ingår redan i de gällande faderskaps- och moderskapslagarna, och avsikten med den föreslagna paragrafen är inte att ändra det gällande rättsläget (se RP, s. 96). I förarbetena till straffbestämmelsen i faderskapslagen (se RP 91/2014 rd, s. 60) konstateras det att om det vid rättsgenetiska faderskapsundersökningar konstateras att den man som modern uppgett inte kan vara barnets biologiska far och faderskapet därför inte fastställs, uppfylls inte förutsättningarna för straffbarhet i bestämmelsen. Dessutom konstateras det att förutsättningen om juri-

Betänkande LaUB 9/2022 rd

diskt fastställande av faderskap ger modern en möjlighet att korrigera en tidigare lämnad felaktig uppgift innan faderskapet fastställs. Likaså framgår det av förarbetena till faderskapslagen att straffbestämmelsen utöver moderns utsaga också omfattar utsagan av en man som deltar i utredningen av faderskapsärendet och att lämnande av en felaktig uppgift också i fråga om mannen ska leda till att faderskapet fastställs felaktigt.

Enligt en kompletterande utredning från justitieministeriet under utskottsbehandlingen har det under faderskapslagens och moderskapslagens giltighetstid inte framkommit något behov av att utvidga rekvisitet för straffbestämmelsen på det sätt som föreslogs vid sakkunnigutfrågningen. Att lämnande av oriktiga uppgifter bidrar till felaktigt fastställande av föräldraskap är enligt justitieministeriet en viktig förutsättning för straffbarhet, eftersom ett fastställt oriktigt föräldraskap endast kan upphävas på rättslig väg inom vissa tidsfrister. Om en osann utsaga däremot inte leder till att föräldraskapet fastställs, kan man inom socialväsendet med låg tröskel återgå till föräldraskapsärendet oberoende av tidsfristerna.

Mot bakgrund av det som sägs ovan anser utskottet att det inte har framkommit tillräckliga grunder för eller behov av att utvidga straffbestämmelsen.

69 §. Närmare bestämmelser. I 2 mom. finns ett bemyndigande att utfärda förordning av justitieministeriet om handlingar som gäller utredande, erkännande och fastställande av föräldraskap. Enligt 45 § 2 mom. i den föreslagna föräldraskapslagen kan det genom beslut av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata också fastställas att den äkta mannen eller den som erkänt föräldraskap före barnets födelse inte är barnets far. I sak är det då fråga om upphävande av faderskap. Utskottet föreslår för tydlighetens skull att momentet också kompletteras med handlingar som gäller upphävande av föräldraskap.

9. Lagen om ändring av 14 § i socialvårdslagen

14 §. Socialservice som möter stödbehoven. Det föreslås att det inledande stycket i 2 mom. och det momentets 13 punkt ändras. Ändring av dessa bestämmelser föreslås också i regeringens proposition om lagpaketet Sote100 (RP 56/2021 rd). Social- och hälsovårdsutskottet godkände den 25 maj 2022 ett betänkande om propositionen (ShUB 9/2022 rd) och riksdagen godkände den 7 juni 2022 bestämmelserna enligt betänkandet. Eftersom de ändringar som godkänts i det inledande stycket i 2 mom. motsvarar ändringarna i det nu aktuella lagförslaget, har de ändringar som regeringen föreslår i det inledande stycket i detta sammanhang blivit onödiga. Utskottet föreslår därför att det inledande stycket stryks. För att samordna propositionerna behöver laghänvisningarna i ingressen ses över.

I regeringens proposition om lagpaketet Sote100 (RP 56/2021 rd) föreslås det att det till 2 mom. fogas en *ny 13 a-punkt* med en hänvisning till moderskapslagen. I social- och hälsovårdsutskottets betänkande föreslås ingen ändring i detta avseende. Lagutskottet föreslår att punkten stryks, eftersom hänvisningen till moderskapslagen i detta sammanhang ersätts med den föreslagna hänvisningen till föräldraskapslagen i 13 punkten. Därmed behöver också *ingressen* ändras.

Betänkande LaUB 9/2022 rd

FÖRSLAG TILL BESLUT

Lagutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslag 2—8 och 10 i proposition RP 132/2021 rd utan ändringar.

Riksdagen godkänner lagförslag 1 och 9 i proposition RP 132/2021 rd med ändringar. (Utskottets ändringsförslag)

Riksdagen förkastar lagförslagen i lagmotionerna LM 13/2020 rd och LM 20/2021 rd.

Riksdagen godkänner ett uttalande. (Utskottets förslag till uttalande)

Utskottets ändringsförslag

1.

Föräldraskapslag

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

Lagens tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på konstaterande, fastställande och upphävande av faderskap och moderskap (*föräldraskap*). Bestämmelser om fastställande av adoption finns i adoptionslagen (22/2012).

2 §

Konstaterande av moderskap på grundval av födande

Den som har fött ett barn är mor till barnet.

Betänkande LaUB 9/2022 rd

3 §

Konstaterande av faderskap på grundval av äktenskap

Den som är äkta man till en mor som har fött ett barn under äktenskapet är far till barnet.

Om äktenskapet på grund av den äkta mannens död har upplösts före barnets födelse, är den äkta mannen far till barnet förutsatt att barnet är fött vid en sådan tidpunkt att det kan ha blivit avlat före den äkta mannens död. Om modern har ingått nytt äktenskap före barnets födelse, är den nya maken dock far till barnet.

4 §

Fastställande av faderskap i andra fall

Om faderskap inte kan konstateras med stöd av 3 §, fastställs faderskapet genom beslut av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata eller genom domstolsbeslut.

Far till barnet är då den

- 1) som har avlat barnet,
- 2) vars spermier på något annat sätt än vad som avses i 1 punkten har använts för befruktning av barnets mor och barnet har fötts till följd av detta.

Om den mor som har fött ett barn har fått assisterad befruktning enligt 1 § i lagen om assisterad befruktning (1237/2006) och barnet har fötts till följd av den assisterade befruktningen, är barnets far den som i samråd med den mor som har fött barnet har gett sitt samtycke till behandlingen. Om ett kvinnligt par har fått behandlingen eller den mor som har fött barnet har fått behandlingen ensam, är barnets far den vars spermier har använts vid behandlingen, om denne före behandlingen har gett sitt samtycke till att fastställas vara far till barnet i enlighet med 16 § 2 mom. i den lagen. Om den mor som har fött barnet har fått behandlingen ensam, kan i samråd med denne samtycke ges även efter behandlingen.

5 §

Fastställande av moderskap på grundval av samtycke till assisterad befruktning

Om den som har fött ett barn har fått assisterad befruktning enligt 1 § i lagen om assisterad befruktning och barnet har fötts till följd av den assisterade befruktningen, kan den kvinna som i samråd med den som har fött barnet har gett sitt samtycke till behandlingen fastställas vara mor till barnet jämsides med den som har fött barnet.

Moderskap kan dock inte fastställas, om barnet redan har två juridiska föräldrar eller faderskap till barnet kan konstateras eller fastställas enligt denna lag.

I en situation som avses i 1 mom. fastställs moderskapet genom beslut av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata eller genom domstolsbeslut. Bestämmelser om fastställande av föräldraskap finns i 5 och 6 kap.

Betänkande LaUB 9/2022 rd

2 kap.

Utredande av föräldraskap

6 §

Syftet med föräldraskapsutredning och när sådan görs

Syftet med en föräldraskapsutredning är att inhämta uppgifter till stöd för att fastställa eller bevisa att ett barn har en far eller en andra mor.

Barnatillsyningsmannen ska utreda föräldraskapet när denne får kännedom om ett barn under 18 år eller när en person vill erkänna sitt föräldraskap och faderskapet till barnet inte har konstaterats med stöd av 3 § eller föräldraskapet inte fastställts utifrån ett erkännande som avses i 19 §.

Barnatillsyningsmannen ska utreda föräldraskapet också om faderskapet till barnet har konstaterats med stöd av 3 § eller föräldraskapet fastställts utifrån ett erkännande som avses i 19 § och den mor som har fött barnet och barnets andra förälder

1) inom sex månader från barnets födelse tillsammans ber barnatillsyningsmannen utreda föräldraskapet, eller

2) efter det att en annan person har erkänt eller anmält sin avsikt att erkänna barnet på det sätt som avses i 18 § 2 mom. gemensamt godtar att föräldraskapet utreds.

Moderskapet utreds inte om en far kan fastställas för barnet och barnatillsyningsmannen inte känner till några omständigheter med stöd av vilka någon annan än den förmodade fadern är barnets andra förälder. Faderskapet utreds inte om moderskapet till barnet har erkänts på grundval av ett i 5 § 1 mom. i avsett samtycke till assisterad befruktning och barnatillsyningsmannen inte känner till några omständigheter som ger anledning att misstänka att någon annan än den som har erkänt moderskapet skulle vara barnets andra förälder.

7 §

Inledande och avskrivning av föräldraskapsutredning

En föräldraskapsutredning kan inledas redan före barnets födelse, om möjligheterna att få bevis för föräldraskapet annars skulle äventyras eller om det finns något annat särskilt skäl till detta. Det prov som behövs på barnet vid en rättsgenetisk faderskapsundersökning kan dock tas först efter barnets födelse.

Om barnet avlider innan en föräldraskapsutredning har gjorts, avskrivs behandlingen av ärendet. En ny föräldraskapsutredning inleds dock, om en person önskar erkänna föräldraskapet och en utsaga om erkännande fortfarande kan avges enligt 18 § 3 mom.

8 §

Utredare av föräldraskap

Föräldraskapet utreds av en barnatillsyningsman i det välfärdsområde inom vars område den mor som har fött barnet har sin i lagen om hemkommun (201/1994) avsedda hemkommun. Om barnet har fyllt 15 år eller om den mor som har fött barnet är död eller inte har hemkommun i Fin-

Betänkande LaUB 9/2022 rd

land, ska föräldraskapet dock utredas av en barnatillsyningsman i det välfärdsområde inom vars område barnet har sin hemkommun eller, om barnet inte har hemkommun i Finland, av en barnatillsyningsman i det välfärdsområde inom vars område barnet vistas.

Om en person vill erkänna föräldraskapet till ett barn och utredningen av föräldraskapet inte ska göras av en barnatillsyningsman i något av de välfärdsområden som avses i 1 mom., utreds föräldraskapet av en barnatillsyningsman i det välfärdsområde inom vars område den som vill erkänna föräldraskapet har sin hemkommun.

Om föräldraskapsutredningen inte ska göras av en barnatillsyningsman i något av de välfärdsområden som avses i 1 eller 2 mom., görs utredningen av en barnatillsyningsman i Helsingfors stad.

Vad som i denna paragraf och i 19, 22 och 66 § föreskrivs om välfärdsområden tillämpas på Åland på kommunerna i landskapet Åland.

9 §

Överläggning inför föräldraskapsutredning

När en barnatillsyningsman har fått kännedom om en omständighet som kräver att föräldraskap utreds, ska barnatillsyningsmannen överlägga med den mor som har fött barnet, med barnet, om det har fyllt 15 år, och, om möjligt, med den person som kan vara barnets andra förälder. Om föräldraskap utreds med stöd av 6 § 3 mom., ska också barnets andra förälder kallas till överläggningen.

10 §

Genomförande av överläggning och skyldighet att hålla sig till sanningen

Syftet med överläggningen är att få uppgifter med vars hjälp föräldraskapet kan utredas. I början av överläggningen ska barnatillsyningsmannen förklara vilka åtgärder som hör till föräldraskapsutredningen samt erkännandets innebörd och rättsverkningarna av att föräldraskapet fastställs.

När den mor som har fött barnet och den **som** med stöd av 3 § **eller på grundval av ett erkännande enligt 19 § är eller** kan vara barnets andra förälder lämnar uppgifter är de skyldiga att hålla sig till sanningen. Samma skyldighet gäller också för den som avger en utsaga om erkännande, godkänner ett erkännande eller hörs på grund av ett erkännande.

11 §

Barnatillsyningsmannens rätt att få uppgifter

På barnatillsyningsmannens rätt att få uppgifter för föräldraskapsutredningen tillämpas vad som i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000) föreskrivs om socialvårdsmyndighetens rätt att få uppgifter. Barnatillsyningsmannen har trots sekretessbestämmelserna rätt att också av arbetsgivaren till den eventuella far som modern uppgett och av en sådan utövare av inkvarteringsverksamhet som avses i lagen om inkvarterings- och förplägnads-

Betänkande LaUB 9/2022 rd

verksamhet (308/2006) få nödvändiga uppgifter för att utreda personens identitet och bosättningsort.

12 §

Anskaffande av genetisk och medicinsk utredning

Barnatillsyningsmannen ska i samband med faderskapsutredningen beställa en i 1 § i lagen om rättsgenetisk faderskapsundersökning (378/2005) avsedd rättsgenetisk faderskapsundersökning av barnet, den mor som har fött barnet och den person som kan vara far till barnet, om den sistnämnde begär en undersökning eller om barnatillsyningsmannen i övrigt anser att en sådan behövs. Om en undersökning enligt den lagen kan förordnas att gälla någon annan person än de ovannämnda och barnatillsyningsmannen anser att det vara befogat, kan barnatillsyningsmannen beställa en undersökning även i fråga om den personen.

En rättsgenetisk faderskapsundersökning som barnatillsyningsmannen beställt kan utföras endast med samtycke av den som avses ge ett prov. Om undersökningen gäller en avliden eller ett prov som tidigare tagits på en avliden och den avlidne inte under sin livstid har samtyckt till en undersökning, krävs samtycke av den avlidnes rättsinnehavare.

Om avsikten är att beställa en undersökning som gäller båda föräldrarna, den ena föräldern eller någon annan släkting till den eventuella fadern eller den mor som har fött barnet, tillämpas på en av barnatillsyningsmannen beställd undersökning och i fråga om samtycke till den vad som föreskrivs om av domstol förordnad undersökning i 6, 7 och 9 § samt 11 § 1 mom. i lagen om rättsgenetisk faderskapsundersökning.

Barnatillsyningsmannen får inhämta ett medicinskt sakkunnigutlåtande om den tidpunkt då barnet kan ha avlats, om det kan anses som behövligt med beaktande av utredningen i övrigt.

13 §

Information och meddelanden till den person som är föremål för undersökningen

Innan det tas ett prov som behövs för en rättsgenetisk faderskapsundersökning och innan undersökningen beställs ska barnatillsyningsmannen förklara för den som är föremål för undersökningen vilka åtgärder som hänför sig till undersökningen, vad undersökningen innebär för faderskapsutredningen samt vilka de i 12 § 1–3 mom. föreskrivna förutsättningarna för att genomföra undersökningen är.

När barnatillsyningsmannen fått det utlåtande som bygger på den rättsgenetiska faderskapsundersökningen ska barnatillsyningsmannen utan dröjsmål underrätta den som är föremål för undersökningen om utlåtandets innehåll.

14 §

Nedläggning av föräldraskapsutredning

Om ett barn som har fyllt 15 år kräver det, ska den föräldraskapsutredning som gäller barnet läggas ned.

Barnatillsyningsmannen får besluta att föräldraskapsutredningen läggs ned, om

Betänkande LaUB 9/2022 rd

1) det är uppenbart att det inte finns tillräckliga uppgifter att få för att fastställa föräldraskapet,
2) det prov som behövs på barnet för att göra en rättsgenetisk faderskapsundersökning inte har kunnat tas,

3) barnet har fötts till följd av i 1 § i lagen om assisterad befruktning avsedd assisterad befruktning av den mor som har fött barnet och som har fått behandlingen ensam samtidigt som det är utrett att spermadonatorn inte har gett sitt samtycke på det sätt som avses i 16 § 2 mom. i den lagen till att kunna fastställas vara far till ett barn som föds till följd av en sådan behandling,

4) ingen har erkänt barnet och det finns särskild anledning att anta att det inte skulle vara förenligt med barnets bästa att utreda föräldraskapet och barnet, om det har fyllt 15 år, inte kräver att föräldraskapet utreds.

En nedlagd föräldraskapsutredning ska återupptas

1) på initiativ av barnatillsyningsmannen eller på begäran av den mor som har fött barnet, på begäran av barnet, om det har fyllt 15 år, eller på begäran av den som anser sig vara förälder till barnet, om de förutsättningar för nedläggning som avses i 2 mom. 1–3 punkten inte längre uppfylls,

2) på begäran av den mor som har fött barnet, på begäran av barnet, om det har fyllt 15 år, eller på begäran av den som har erkänt föräldraskapet, om de förutsättningar för nedläggning som avses i 2 mom. 4 punkten inte längre uppfylls.

15 §

Protokoll över föräldraskapsutredning

Barnatillsyningsmannen ska föra protokoll över föräldraskapsutredningen. I protokollet ska alla de uppgifter antecknas som är **nödvändiga** vid fastställande eller upphävande av föräldraskap.

Den mor som har fött barnet, barnet, om det har fyllt 15 år, och den som har i 32 eller 33 § föreskriven talerätt har på begäran rätt att ta del av protokollet över föräldraskapsutredningen i dess helhet oberoende av vad som föreskrivs i 11 § 2 mom. 1 punkten i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999).

16 §

Tillfälle att erkänna föräldraskap samt väckande av talan

Om barnatillsyningsmannen finner att det utifrån en rättsgenetisk faderskapsundersökning eller någon annan utredning kan anses sannolikt att någon som är delaktig i ärendet är förälder till barnet, ska barnatillsyningsmannen ge den personen tillfälle att erkänna sitt föräldraskap.

Om den som är delaktig i ärendet inte erkänner sitt föräldraskap och ingen av de förutsättningar för nedläggning av föräldraskapsutredning som avses i 14 § 1 mom. eller 2 mom. 1, 3 eller 4 punkten uppfylls och barnet inte har fyllt 18 år, har barnatillsyningsmannen skyldighet att föra barnets talan för fastställande av föräldraskap. Bestämmelser om förande av talan finns i 6 kap.

Betänkande LaUB 9/2022 rd

17 §

Sökande av ändring

Vid sökande av ändring hos förvaltningsdomstolen i barnatillsyningsmannens beslut om att lägga ned eller återuppta en föräldraskapsutredning tillämpas vad som föreskrivs i lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019). Rätt att anföra besvär har utöver vad som föreskrivs i den lagen den mor som har fött barnet, barnet, om det har fyllt 15 år, och den som anser sig vara barnets andra förälder.

Bestämmelser om väckande av talan om fastställande av faderskap och moderskap finns i 32 och 33 §. Om ett beslut om nedläggning av föräldraskapsutredningen har fattats i fråga om utredningen av faderskap, ska till det beslut om nedläggning som barnatillsyningsmannen fattat med stöd av 14 § fogas information om rätten att väcka talan om fastställande av faderskapet och om tidsfristen för den.

3 kap.

Erkännande av föräldraskap

18 §

När erkännande kan göras

Föräldraskap till ett barn som redan har två föräldrar kan inte erkännas. Inte heller kan föräldraskap erkännas till ett barn som är adopterat. Moderskap kan erkännas av den som anser sig vara barnets mor enligt 5 § 1 mom.

Föräldraskapet till ett barn för vilket faderskapet har konstaterats med stöd av 3 § eller föräldraskapet har fastställts utifrån ett i 19 § avsett erkännande kan med avvikelse från vad som föreskrivs i 1 mom. erkännas, om de vars godkännande behövs enligt 22 § godkänner erkännandet. När **föräldraskapet** fastställs av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata, upphävs det föräldraskap som konstaterats med stöd av 3 § eller fastställts utifrån ett i 19 § avsett erkännande.

Föräldraskap kan inte erkännas efter barnets död. Föräldraskapet kan dock erkännas, om barnet har avlidit så snart efter födelsen att en utsaga om erkännande med hänsyn till omständigheterna inte har kunnat avges medan barnet levde. En utsaga om erkännande ska i ett sådant fall avges inom ett år från barnets död. Om föräldraskapet erkänns efter barnets död, görs det en föräldraskapsutredning. Bestämmelser om föräldraskapsutredning finns i 2 kap.

19 §

Erkännande av föräldraskap före barnets födelse

Föräldraskap kan erkännas före barnets födelse genom en utsaga om erkännande av faderskap eller moderskap.

Utsagan om erkännande ska avges personligen och i närvaro av den mor som ska föda till en hälsovårdare eller en barnmorska vid rådgivningsbyrån för mödravård, eller vid en privat hälso-

Betänkande LaUB 9/2022 rd

och sjukvårdsenhet som på uppdrag av välfärdsområdet producerar rådgivningstjänster, i det välfärdsområde där familjen har fått rådgivningsbyråttjänster under graviditetstiden. Innan ett erkännande tas emot ska erkännandets innebörd och rättsverkningarna av att föräldraskapet fastställs klargöras för parterna.

Utsagan om erkännande kan avges också till en barnatillsyningsman i det välfärdsområde inom vars område den mor som ska föda har sin hemkommun om modern visar upp ett intyg över graviditeten. I ett sådant fall tillämpas vad som föreskrivs i 2 mom.

Hälsovårdaren, barnmorskan eller barnatillsyningsmannen ska vägra ta emot erkännandet, om

- 1) den mor som ska föda motsätter sig erkännandet,
- 2) identiteten hos den som erkänner föräldraskapet eller hos den mor som ska föda inte har utretts på ett tillförlitligt sätt,
- 3) det finns anledning att misstänka att den som erkänner föräldraskapet inte kan fastställas vara far eller mor till barnet,
- 4) det finns anledning att misstänka att den mor som ska föda eller den som erkänner barnet inte kan förstå erkännandets innebörd på grund av sitt mentala tillstånd eller på grund av språksvårigheter eller av något annat skäl.

Bestämmelser om den handling som ska upprättas över ett erkännande finns i 25 §. När ett erkännande godkänts skriftligen av den mor som ska föda ska handlingarna jämte bilagor utan dröjsmål sändas till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata för skötseln av uppgifter som anknyter till fastställandet av föräldraskap.

Bestämmelserna om straffrättsligt tjänsteansvar tillämpas på hälsovårdare och barnmorskor när de sköter uppdrag som avses i 2 mom. även om de inte står i anställningsförhållande till välfärdsområdet.

20 §

Erkännande som återkallas, bestrids eller är utan verkan

Den som har erkänt sitt föräldraskap i enlighet med 19 § kan återkalla erkännandet genom att före barnets födelse skriftligen göra en anmälan om saken till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.

Den som ska föda barnet eller den som anser sig vara barnets förälder i stället för den som har erkänt föräldraskapet, kan genom en anmälan enligt 1 mom. föra fram sin uppfattning att den som har erkänt barnet inte är barnets förälder.

En utsaga om erkännande som avgetts med stöd av 19 § är utan verkan, om de finska myndigheterna inte vid den tidpunkt när barnet föds har behörighet enligt 56 § 1 mom. 1 eller 2 punkten i föräldraskapsärendet.

21 §

Erkännande av föräldraskap efter barnets födelse

En person kan erkänna föräldraskap efter barnets födelse genom att personligen hos en i 2 mom. avsedd mottagare av erkännande avge en utsaga om erkännande där denne anmäler sig vara far eller mor till barnet. Före erkännandet ska den som tar emot det klargöra för personen vad erkännandet innebär och vilka rättsverkningar fastställandet av föräldraskapet har.

Betänkande LaUB 9/2022 rd

Ett erkännande av föräldraskap tas emot av en barnatillsyningsman, häradskrivaren eller notarius publicus. Utomlands tas ett erkännande emot av en sådan person som tjänstgör vid en finsk beskickning som enligt 33 § i lagen om konsulära tjänster (498/1999) kan tillhandahålla notariella tjänster inom beskickningens verksamhetsområde. Bestämmelser om den handling som ska upprättas över ett erkännande av föräldraskap finns i 25 § i denna lag.

Om en utsaga om erkännande har tagits emot av någon annan myndighet än den barnatillsyningsman som sköter föräldraskapsutredningen, ska handlingen över erkännandet utan dröjsmål sändas till barnatillsyningsmannen i fråga.

En utsaga om erkännande som avges i en främmande stat kan avges även med iakttagande av den form och det förfarande som ska följas enligt lagen i den staten.

22 §

Godkännande av erkännande

Föräldraskap till ett barn enligt 3 § kan inte fastställas på grundval av ett erkännande, om inte den mor som har fött barnet och dennes äkta man har godkänt erkännandet. Om föräldraskapet har fastställts utifrån ett erkännande som avses i 19 §, krävs utöver ett godkännande från den mor som har fött barnet även ett godkännande från den som har erkänt föräldraskapet.

Föräldraskap till ett barn som fyllt 15 år kan inte heller fastställas på grundval av ett erkännande, om inte barnet har godkänt erkännandet.

Om föräldraskap erkänts före barnets födelse, kan föräldraskapet inte fastställas på grundval av erkännandet om inte den mor som ska föda har godkänt erkännandet.

Ett godkännande i fall som avses i 1 och 2 mom. lämnas till en barnatillsyningsman inom det välfärdsområde där föräldraskapet till barnet utreds. Godkännandet kan tas emot också av den som enligt 21 § 2 mom. kan ta emot ett erkännande. Godkännandet ska lämnas personligen till mottagaren.

23 §

Hörande

Följande ska ges tillfälle att bli hörda med anledning av ett erkännande:

- 1) den mor som har fött barnet, om denne inte har godkänt erkännandet i enlighet med 19 § eller 22 § 1 mom.,
- 2) barnets vårdnadshavare, om hörande kan ske utan svårighet,
- 3) vårdnadshavaren eller någon annan laglig företrädare för den som erkänt föräldraskapet, om denne är minderårig.

Barnatillsyningsmannen kan höra också andra än de personer som avses i 1 mom., om det behövs för att utreda saken. Hörandet kan ske muntligt eller skriftligt. Också den som enligt 21 § 2 mom. kan ta emot ett erkännande kan sköta ett hörande.

Betänkande LaUB 9/2022 rd

24 §

Fastställande av identitet

Den som genomför en överläggning enligt 9 § eller tar emot en utsaga om erkännande enligt 19 eller 21 §, ett godkännande enligt 22 § eller hör någon muntligt enligt 23 § ska utifrån identitetsbevis eller på något annat därmed jämförbart tillförlitligt sätt fastställa identiteten hos dem som deltar i överläggningen, den som avger utsagan om erkännande, den som lämnar godkännandet och den som hörs.

25 §

Handling över erkännande och över godkännande av erkännande

Över ett erkännande och över godkännandet av ett erkännande ska det upprättas en handling. Handlingen ska dateras och där ska antecknas identifikations- och kontaktinformation för barnet, för den mor som har fött barnet och för den som erkänner föräldraskapet. Handlingen ska undertecknas av den som erkänner sitt föräldraskap och av den som tar emot erkännandet. Om erkännandet ska godkännas av någon, ska också den som godkänner erkännandet och den som tar emot godkännandet underteckna handlingen.

Om barnet, den mor som har fött barnet, den äkta mannen eller den som erkänt föräldraskapet och som ska godkänna erkännandet, inte bevisligen har fått meddelande om att en utsaga om erkännande har avgetts, och om deras vistelseort är känd, ska barnatillsyningsmannen delge dem erkännandet per post mot mottagningsbevis.

26 §

Inlämnande av handlingar till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata

När en föräldraskapsutredning har gjorts och föräldraskapet har erkänts, ska den barnatillsyningsman som har skött föräldraskapsutredningen lämna in protokollet över föräldraskapsutredningen och de handlingar med bilagor som gäller erkännandet till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.

4 kap.

Samtycke av ~~förälderns~~-rättsinnehavare till fastställande av föräldraskap

27 §

Samtycke till fastställande av föräldraskap utan rättegång

Om ett barn har fötts utom äktenskapet och om faderskapsutredningen i fråga om det minderåriga barnet och den rättsgenetiska faderskapsundersökningen eller ett skriftligt intyg över assisterad befruktning visar att en person som avlidit är far till barnet, kan personens rättsinnehavare

Betänkande LaUB 9/2022 rd

efter barnets födelse ge sitt samtycke till att faderskapet fastställs utan rättegång genom beslut av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata förutsatt att barnet inte har erkänts eller att talan för fastställande av faderskap inte är anhängig.

Vad som i 1 mom. föreskrivs om fastställande av faderskap tillämpas också på fastställande av moderskap i fall som avses i 5 § 1 mom., om utredningen av moderskapet till ett minderårigt barn och det skriftliga intyget över assisterad befruktning visar att den avlidna personen är barnets andra mor och talan om fastställande av moderskapet inte är anhängig.

28 §

Handling över samtycke

En handling ska upprättas över det samtycke som ges av en persons rättsinnehavare. På samtycket och på handlingen tillämpas vad som i denna lag föreskrivs om erkännande av föräldraskap efter barnets födelse, hörande i samband med ett erkännande, godkännande av erkännande och inlämnande av handlingar till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. Rättsinnehavarnas samtycke behöver dock inte ges i mottagarens närvaro.

5 kap.

Fastställande av föräldraskap hos Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata

29 §

Behörighet för Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata

Föräldraskap fastställs av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata, om

1) föräldraskapet har erkänts i enlighet med 18–25 § och det inte finns anledning att misstänka att personen inte är barnets ena förälder,

2) rättsinnehavarna till en person som har avlidit har gett sitt samtycke i enlighet med 27 och 28 § till att föräldraskapet till barnet fastställs genom beslut av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata, och det utifrån en föräldraskapsutredning enligt 27 § kan anses vara klarlagt att personen är barnets ena förälder.

Om faderskapsutredningen och den rättsgenetiska faderskapsundersökningen visar faderskapet och tilläggsutredning inte skäligen kan fås, kan faderskapet fastställas även när de handlingar som utvisar de blivande föräldrarnas identitet och familjeband är bristfälliga.

Om föräldraskapet har erkänts före barnets födelse på det sätt som föreskrivs i 19 § och förutsättningarna enligt 1 mom. 1 punkten föreligger, kan föräldraskapet fastställas även om föräldern avlider innan dennes föräldraskap fastställs.

Betänkande LaUB 9/2022 rd

30 §

Behandling av föräldraskapsärenden på Åland

På Åland sköter Statens ämbetsverk på Åland de uppgifter som enligt denna lag ska skötas av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.

31 §

Behandling av ett ärende om föräldraskap samt sökande av ändring

Om bestämmelserna i 3 och 4 kap. i denna lag inte har iakttagits i ett ärende som gäller fastställande av föräldraskap, handlingarna är bristfälliga eller föräldraskapsfrågan inte har utretts tillräckligt, kan Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata be barnatillsyningsmannen komplettera handlingarna eller skaffa sådan behövlig tilläggsutredning som är tillgänglig. Om tilläggsutredning inte rimligen kan fås, kan Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata överföra ärendet till barnatillsyningsmannen för utredning av föräldraskapet.

Om föräldraskapet till ett barn har erkänts före barnet har fötts men Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata inte har tagit emot en anmälan om barnets födelse inom två månader från barnets beräknade födelsestid, ska myndigheten utan dröjsmål överföra de handlingar som gäller erkännandet till den barnatillsyningsman som avses i 8 §.

Om Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata tar emot en skriftlig anmälan enligt 20 § 1 eller 2 mom., ska ärendet om erkännande av föräldraskap till ett barn före barnets födelse avskrivras. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata ska då underrätta parterna i ärendet om att ärendet avskrivits.

I beslut av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata får ändring inte sökas genom besvär. Bestämmelser om en parts rätt att väcka talan för fastställande av föräldraskap och om tidsfristerna för väckande av talan finns i 32–34 §. Till beslutet ska det fogas information om den talerätt som avses i 32 eller 33 § och om den tidsfrist som avses i 34 § 2 eller 3 mom.

Utöver vad som i 54 § i förvaltningslagen (434/2003) föreskrivs om delgivningsskyldigheten, ska Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata delge beslutet till den barnatillsyningsman som har skött föräldraskapsutredningen. Om föräldraskapet inte har utretts och barnet på grund av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdatas beslut håller på att bli utan en andra förälder, ska Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata delge beslutet till den barnatillsyningsman som enligt 8 § ska utreda föräldraskapet. Delgivningsskyldighet föreligger inte, om de finska myndigheterna inte har behörighet enligt 56 § 1 mom. 1 eller 2 punkten i ärendet.

Betänkande LaUB 9/2022 rd

6 kap.

Rättegång om fastställande av föräldraskap

32 §

Rätt att väcka talan i ett ärende som gäller fastställande av faderskap samt parter

Ett barn för vilket faderskap inte har konstaterats på grundval av äktenskapet för den mor som har fött barnet och ett andra föräldraskap inte har fastställts genom ett beslut av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata eller genom domstolsbeslut, kan genom att väcka talan mot den som barnet antar är dess far kräva att faderskapet fastställs. Om den mot vilken talan ska väckas har avlidit, ska talan väckas mot personens rättsinnehavare.

Den som anser sig vara far till ett barn har rätt att väcka talan om fastställande av faderskapet mot barnet, om

1) barnatillsyningsmannen har lagt ned faderskapsutredningen på grund av att de prov som behövs på barnet för att göra en rättsgenetisk faderskapsundersökning inte har kunnat tas, eller

2) Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata inte har fastställt faderskapet och det finns någon annan anledning till att faderskapet inte fastställts än att ett godkännande enligt 22 § saknas.

Om den vars faderskap det är fråga om avlider medan talan är anhängig, träder personens rättsinnehavare i dennes ställe.

33 §

Rätt att väcka talan i ett ärende som gäller fastställande av moderskap samt parter

Ett barn för vilket faderskap inte har konstaterats på grundval av äktenskapet för den mor som har fött barnet och ett andra föräldraskap inte har fastställts genom beslut av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata eller genom domstolsbeslut, kan genom att väcka talan mot den som barnet antar är dess mor kräva att moderskap enligt 5 § 1 mom. fastställs. Om den mot vilken talan ska väckas har avlidit, ska talan väckas mot personens rättsinnehavare.

Den som anser sig vara mor till barnet i enlighet med 5 § 1 mom. har rätt att väcka talan om fastställande av moderskapet mot barnet, om Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata inte har fastställt moderskapet och det finns någon annan anledning till att moderskapet inte fastställts än att ett godkännande enligt 22 § saknas.

Om den vars moderskap det är fråga om avlider medan talan är anhängig, träder personens rättsinnehavare i dennes ställe.

34 §

Begränsningar i talerätten

Talan om fastställande av faderskap eller moderskap kan inte föras, om barnet har fyllt 15 år och motsätter sig att föräldraskapet fastställs. Talan kan inte väckas eller behandlingen av ärendet fortsättas, om barnet har avlidit.

Betänkande LaUB 9/2022 rd

Den som anser sig vara far till ett barn ska väcka talan inom ett år från den dag då personen fick del av ett i 32 § 2 mom. avsett beslut av barnatillsyningsmannen eller Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.

Den som anser sig vara ett barns andra mor ska väcka talan inom ett år från den dag då personen fick del av ett i 33 § 2 mom. avsett beslut av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.

35 §

Förande av barnets talan

I en rättegång om fastställande av föräldraskap förs ett minderårigt barns talan av **en sådan** barnatillsyningsman som med stöd av 8 § **kan utreda** föräldraskapet. Barnatillsyningsmannen har dock inte talerätt, om de finska myndigheternas internationella behörighet grundar sig på någon annan än en i 56 § 1 mom. 1 eller 2 punkten avsedd omständighet.

Ett minderårigt barns talan i en rättegång om fastställande av föräldraskap får, förutom av barnatillsyningsmannen, föras av vårdnadshavaren eller någon annan laglig företrädare och barnet självt, om det har fyllt 15 år. Om barnatillsyningsmannen och barnets andra lagliga företrädare är av olika åsikt när de för barnets talan, ska barnatillsyningsmannens åsikt följas.

Domstolen ska ge var och en som enligt 1 eller 2 mom. får föra barnets talan tillfälle att bli hörd i ärendet. Även när den mor som har fött barnet inte är vårdnadshavare ska personen ges tillfälle att bli hörd, om hörande kan ske utan svårighet.

Ett barn som i enlighet med 1 mom. företräds av barnatillsyningsmannen i ett ärende som gäller fastställande av föräldraskap beviljas avgiftsfri rättshjälp i enlighet med rättshjälplagen (257/2002) oberoende av vad som i övrigt föreskrivs om förutsättningarna för rättshjälp.

36 §

Instämmande som svarande

Om barnet kräver att faderskapet fastställs, ska barnet stämma den som kan antas vara barnets far som svarande.

Om barnet kräver att moderskapet fastställs, ska barnet stämma den som kan antas vara mor till barnet enligt 5 § 1 mom. som svarande.

Om det finns flera i 1 eller 2 mom. avsedda personer, kan de stämmas in såsom svarande i samma rättegång. De tänkbara föräldrarna ska stämmas in som svarande i samma rättegång, om det är uppenbart att detta krävs för att ärendet ska kunna utredas. Om talan om fastställande både av faderskap och av moderskap är anhängig i fråga om samma barn, ska talan om fastställande av faderskap avgöras innan ärendet om fastställande av moderskap avgörs.

Om talan väcks mot barnet med stöd av 32 § 2 mom. eller 33 § 2 mom., kan också de som vid sidan av käranden kan komma i fråga som förälder till barnet stämmas in som svarande.

Om det med hjälp av en rättsgenetisk faderskapsundersökning har klarlagts att en viss person inte kan vara barnets far, får personen inte utan särskilda skäl stämmas in som svarande.

Betänkande LaUB 9/2022 rd

37 §

Delgivning av stämning

Bestämmelser om delgivning av stämning finns i 11 kap. i rättegångsbalken. Om det inte är möjligt att klarlägga var mottagaren eller den som mottagaren har bemyndigat att ta emot delgivningen vistas, kan stämningen dock delges genom kungörelse endast när bevisning om föräldraskapet finns tillgänglig i sådan omfattning att inledande av rättegång mot svaranden måste anses förenligt med barnets bästa.

38 §

Delgivning av protokoll över föräldraskapsutredning

I fall där föräldraskapsutredning krävs enligt lag ska käranden foga protokollet över föräldraskapsutredningen till stämningsansökan. Om protokollet inte har fogats till stämningsansökan, ska domstolen begära protokollet av barnatillsyningsmannen.

39 §

Behörig domstol i ärenden om fastställande av föräldraskap

Bestämmelser om behörig domstol finns i 10 kap. i rättegångsbalken.
När ett ärende om fastställande av föräldraskap är anhängigt i en behörig domstol, får frågan om fastställande av föräldraskap till samma barn inte prövas vid någon annan domstol. Domstolen ska då överföra ärendet till den domstol där ärendet redan är anhängigt.

40 §

Återkallande av talan och uteslutande av faderskap

När talan om fastställande av föräldraskap förs mot flera svarande, kan käranden återkalla talan mot någon av dem, om denne inte motsätter sig att talan återkallas och domstolen, efter att ha hört de övriga svarandena, samtycker till återkallandet av talan. Domstolen ska då avskryva ärendet till den del det gäller svaranden i fråga.

När talan om fastställande av faderskap förs mot flera svarande kan domstolen innan frågan om faderskapet slutligt avgörs förkasta talan mot en eller flera av svarandena, om det utifrån en rätts-genetisk faderskapsundersökning måste anses vara bevisat att svaranden i fråga inte kan vara barnets far.

41 §

Anskaffning av bevis

Domstolen ska självant förordna om anskaffning av all den utredning som den finner behövlig för att ärendet ska kunna avgöras. Om det utifrån omständigheter som framkommit vid rätte-

Betänkande LaUB 9/2022 rd

gången finns anledning att anta att någon som inte är part är förälder till barnet, kan domstolen ge personen tillfälle att bli hörd. Domstolen kan även uppmana barnatillsyningsmannen att komplettera föräldraskapsutredningen.

42 §

Behandling av ärendet vid sökande av ändring

Om käranden eller svaranden söker ändring i en dom om föräldraskap, kan fullföljdsdomstolen behandla ärendet också till den del ärendet gäller en sådan part som ändringssökandet inte avser. Ärendet ska dock inte utan särskilda skäl tas till behandling till den del det gäller en sådan person som ändringssökandet inte avser och mot vilken ett anspråk har förkastats av den anledningen att personen utifrån en rättsgenetisk faderskapsundersökning inte kan vara barnets far.

7 kap.

Upphävande av föräldraskap

43 §

Grunderna för upphävande av faderskap

Ett faderskap som har fastställts med stöd av 3 § eller genom beslut av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata ska upphävas genom domstolsbeslut, om det med hjälp av en rättsgenetisk faderskapsundersökning eller annars har klarlagts att det inte finns ett i 4 § 2 eller 3 mom. avsett förhållande mellan den som har konstaterats eller fastställts vara far och barnet.

44 §

Grunderna för upphävande av moderskap

Ett moderskap som har fastställts genom beslut av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata ska upphävas genom domstolsbeslut, om det har klarlagts att det inte finns ett i 5 § 1 mom. avsett förhållande mellan den som har fastställts vara mor och barnet.

45 §

Upphävande av föräldraskap genom beslut av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata

Den äkta mannens faderskap eller föräldraskapet för **en i 19 § avsedd person** som erkänt det är upphävt, när en annan person på det sätt som avses i 21 § har erkänt sitt föräldraskap och Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata har fastställt föräldraskapet på grundval av erkännandet.

Betänkande LaUB 9/2022 rd

Om den mor som har fött barnet och barnets andra förälder tillsammans på det sätt som avses i 6 § 3 mom. 1 punkten har begärt att barnatillsyningsmannen utreder föräldraskapet och det utifrån en rättsgenetisk faderskapsundersökning kan konstateras att den äkta mannen eller den som erkänt barnet inte kan vara far till barnet, kan Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata på gemensam ansökan av föräldrarna fastställa att den äkta mannen eller den som erkänt föräldraskap före barnets födelse inte är barnets far. Ärendet kan avgöras utan att barnet hörs. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata får dock inte avgöra ärendet, om den mor som har fött barnet har fått assisterad befruktning vid den tidpunkt då barnet har avlats. Ansökan till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata ska lämnas in inom ett år från barnets födelse.

I beslut enligt 1 och 2 mom. av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata får ändring inte sökas genom besvär.

Utöver vad som i 54 § i förvaltningslagen föreskrivs om skyldigheten att delge ett myndighetsbeslut ska Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata sända en kopia av sitt beslut i ett ärende som gäller upphävande av ett minderårigt barns föräldraskap till den barnatillsyningsman som avses i 8 §.

46 §

Parter i talan om upphävande av faderskap

Talan om upphävande av faderskap får väckas i tingsrätten av barnet, av den mor som har fött barnet eller av den vars faderskap har konstaterats på grundval av äktenskap eller fastställts genom beslut av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.

Talan om upphävande av faderskap får i de fall som avses i 48 § 2 mom. väckas också av den som i stället för den person som avses i 1 mom. anser sig vara barnets förälder.

Talan ska väckas mot de i 1 mom. nämnda personer som utöver käranden har rätt att väcka talan.

Om en part avlider under den tid rättegången varar, träder partens rättsinnehavare i dennes ställe.

47 §

Parter i talan om upphävande av moderskap

Talan om upphävande av moderskap får väckas av barnet, av den mor som har fött barnet eller av den vars moderskap har fastställts genom beslut av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.

Talan om upphävande av moderskap får i de fall som avses i 48 § 2 mom. väckas också av den som i stället för den person som avses i 1 mom. anser sig vara barnets förälder.

Talan ska väckas mot de i 1 mom. nämnda personer som utöver käranden har rätt att väcka talan.

Om en part avlider under den tid rättegången varar, träder partens rättsinnehavare i dennes ställe.

Betänkande LaUB 9/2022 rd

48 §

Begränsningar i talerätten

Barnets rätt att väcka talan får utövas endast av barnet självt, om det har fyllt 15 år. För ett barn som är yngre än 15 år eller för ett sådant barn som har fyllt 15 år men som på grund av psykisk störning eller utvecklingsstörning eller av någon annan motsvarande orsak inte kan förstå sakens betydelse kan det dock förordnas en intressebevakare för att utöva barnets talerätt, om det med tanke på barnets bästa finns synnerligen vägande skäl till detta.

Den som anser sig vara förälder till ett barn som har fötts under äktenskapet för den mor som har fött barnet eller som har erkänts som förälder ~~före barnets födelse~~ har rätt att väcka talan för upphävande av moderns äkta mans föräldraskap eller ett föräldraskap som fastställts på grundval av erkännande endast, om

1) den mor som har fött barnet och den äkta mannen eller den fastställda föräldern levt åtskilda vid tiden för barnets födelse,

2) käranden har vid tiden för barnets födelse sammanbott med den mor som har fött barnet och deltagit i vården av barnet eller det mellan käranden och barnet annars har uppstått ett förhållande jämförbart med ett familjeförhållande, och

3) domstolen bedömer att det är förenligt med barnets bästa att talan väcks.

Den äkta mannen eller den som har erkänt sitt föräldraskap har inte rätt att väcka talan, om personen har fått kännedom om omständigheter som ger den anledning att misstänka att barnet inte har avlats av personens spermier eller på det sätt och under de förhållanden som avses i 4 § 3 mom. eller 5 § 1 mom. och trots detta efter barnets födelse skriftligen meddelat att barnet är personens. Den mor som har fött barnet har inte rätt att väcka talan, om denne skriftligen har godkänt det meddelandet.

49 §

Dödsfalls inverkan på rätten att väcka talan och på svarandens utövande av talan

Talan om upphävande av föräldraskap kan inte väckas, om barnet har avlidit.

Talan om upphävande av föräldraskap kan inte väckas för en sådan i 46 eller 47 § avsedd parts räkning som har avlidit. Maken och arvingarna till den vars föräldraskap har konstaterats eller fastställts kan dock efter personens död väcka talan om upphävande av föräldraskap på det sätt som föreskrivs i 50 § 3 mom.

Om den som enligt 46 § 3 mom. eller 47 § 3 mom. borde vara svarande i ärendet har avlidit, ska personens rättsinnehavare stämmas in såsom svarande. Om den mor som har fött barnet har avlidit, stäms personens rättsinnehavare dock inte in såsom svarande.

50 §

Frist för väckande av talan

Om faderskapet konstaterats på grundval av äktenskap, ska den mor som har fött barnet, den som avses i 48 § 2 mom. och den vars faderskap har konstaterats på grundval av äktenskap väcka talan inom två år från barnets födelse. Om föräldraskapet har fastställts på grundval av erkännan-

Betänkande LaUB 9/2022 rd

de, ska den mor som har fött barnet, den som avses i 48 § 2 mom. och den som erkänt barnet väcka talan om upphävande av föräldraskapet inom två år från det att föräldraskapet fastställdes.

Talan kan prövas även om den har väckts efter fristens utgång, om käranden har haft laga förfall eller anför något annat vägande skäl till att talan inte har väckts tidigare. Talan ska dock lämnas utan prövning, om talan inte väcks inom ett år från det att skälet att avstå från att väcka talan har upphört.

Om den äkta mannen eller den vars föräldraskap har fastställts genom beslut av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata har avlidit utan att ha förlorat sin talerätt, har den efterlevande maken samt var och en som vid sidan av barnet eller efter barnet är den avlidnes närmaste arvinge rätt att väcka talan inom ett år från dödsfallet eller, om den avlidne skulle ha haft längre tid att väcka talan till sitt förfogande, inom den tiden.

51 §

Hörande av en utomstående

Om de omständigheter som framkommit vid rättegången ger anledning att anta att en viss person, som inte är part, är barnets ena förälder, kan domstolen ge personen tillfälle att bli hörd.

52 §

Behörig domstol i ärenden om upphävande av föräldraskap

Bestämmelser om behörig domstol finns i 10 kap. i rättegångsbalken.

53 §

Rättegångsförfarandet

Vid rättegång om upphävande av föräldraskap ska 37 och 41 § tillämpas.

8 kap.

Bestämmelser som hör till den internationella privaträttens område

54 §

Moderskap direkt med stöd av lag

I fråga om bestämmande av moderskap direkt med stöd av lag ska finsk lag tillämpas, om den vars moderskap det är fråga om

1) är bosatt i Finland vid barnets födelse eller var bosatt i Finland under det år som föregick barnets födelse, eller

2) inte är bosatt i någon stat vid barnets födelse och vistas i Finland eller är asylsökande i Finland vid barnets födelse.

Betänkande LaUB 9/2022 rd

I andra än i 1 mom. avsedda fall bestäms ett moderskap direkt med stöd av lag enligt tillämplig lag i den stat där

- 1) den vars moderskap det är fråga om är bosatt vid barnets födelse, eller
- 2) den vars moderskap det är fråga om vistas eller är asylsökande vid barnets födelse, om personen vid den tidpunkten inte är bosatt i någon stat.

På fastställande av moderskap på grundval av äktenskap som ingåtts med den som har fött barnet eller på grundval av samtycke till assisterad befruktning av denna person tillämpas trots vad som föreskrivs i 1 och 2 mom. dock lagen på den ort där den som har fött barnet är bosatt eller i andra hand den ort där personen vistas.

55 §

Faderskap direkt med stöd av lag

I fråga om bestämmande av faderskap direkt med stöd av lag ska finsk lag tillämpas, om

- 1) den som har fött barnet är bosatt i Finland vid barnets födelse, eller
- 2) den som har fött barnet inte är bosatt i någon stat vid barnets födelse och personen vistas i Finland eller är asylsökande i Finland vid barnets födelse.

Om finsk lag inte tillämpas enligt 1 mom., bestäms ett faderskap direkt med stöd av lag enligt tillämplig lag i den stat där

- 1) den som har fött barnet är bosatt vid barnets födelse, eller
- 2) den som har fött barnet vistas eller är asylsökande vid barnets födelse, om personen vid den tidpunkten inte är bosatt i någon stat.

Om barnet dock, med hänsyn till alla relevanta omständigheter, vid sin födelse har närmare anknytning till någon annan stat än den vars lag borde tillämpas enligt 1 eller 2 mom., ska den lag som enligt lagen i den staten är tillämplig tillämpas för bestämmande av ett faderskap direkt med stöd av lag.

Om ett faderskapsförhållande efter barnets födelse har blivit etablerat i enlighet med den lag som är tillämplig i någon annan stat än en sådan som avses i 1–3 mom. och barnet har en nära anknytning till den staten, ska med avvikelse från 1–3 mom. den lag som enligt lagen i den staten är tillämplig tillämpas för bestämmande av faderskapet direkt med stöd av lag.

56 §

Finska myndigheters internationella behörighet

Finska myndigheter är behöriga i ett ärende som gäller föräldraskap, om

- 1) barnet är bosatt i Finland,
- 2) barnet inte är bosatt i någon stat men vistas i Finland eller är asylsökande i Finland,
- 3) den svarande, eller minst en svarande om det finns flera, är eller, om personen är död, senast före sin död var bosatt i Finland,
- 4) den svarande inte är bosatt i någon stat men personen vistas eller, om personen är död, senast före sin död vistades i Finland, eller är asylsökande i Finland, eller
- 5) ärendet inte kan avgöras i den främmande stat där barnet eller den vars föräldraskap det är fråga om är eller senast före sin död var bosatt och det finns särskild anledning att avgöra ärendet i Finland.

Betänkande LaUB 9/2022 rd

Utöver vad som föreskrivs i 1 mom. är de finska myndigheterna behöriga i ett ärende som gäller utredande och erkännande av föräldraskap, om den som önskar erkänna sitt föräldraskap

- 1) är bosatt i Finland, eller
- 2) inte är bosatt i någon stat men vistas i Finland eller är asylsökande i Finland.

Föräldraskapsutredning verkställs dock inte om de finska myndigheternas behörighet grundar sig enbart på 1 mom. 3 eller 4 punkten.

57 §

Ärenden som är anhängiga utomlands

Om ett föräldraskapsärende är anhängigt hos myndigheterna i en främmande stat och det är uppenbart att beslutet i ärendet kommer att erkännas i Finland, ska de finska myndigheterna, om samma ärende har inletts senare här i landet, avbryta behandlingen tills det har klarlagts om det utländska beslutet kommer att erkännas i Finland.

Finska myndigheter får dock låta bli att avbryta behandlingen och får fortsätta behandlingen av ett avbrutet ärende, om det kan visas att avgörandet annars blir oskäligt försenat.

58 §

Tillämplig lag

I ärenden som gäller föräldraskap ska finsk lag tillämpas, om inte något annat följer av 54 eller 55 §.

59 §

Erkännande av utländska beslut

Ett beslut om föräldraskap som har meddelats i en främmande stat och som är giltigt i den staten erkänns i Finland utan särskilt fastställande.

Ett beslut som har meddelats i en främmande stat erkänns dock inte, om

1) den utländska myndighetens behörighet inte har grundat sig på någon enda parts boningsort, hemvist eller medborgarskap eller någon annan sådan anknytning med beaktande av vilken myndigheten skulle ha haft grundad anledning att ta upp ärendet till behandling,

2) beslutet har meddelats mot en utebliven part och stämningsansökan eller motsvarande handling inte har delgetts parten i så god tid och på ett sådant sätt att parten skulle ha kunnat förbereda sitt svaromål,

3) beslutet strider mot ett finskt föräldraskapsbeslut i fråga om vilket rättegången har inletts före den rättegång som har lett till det utländska beslutet,

4) beslutet strider mot ett tidigare utländskt föräldraskapsbeslut som erkänns i Finland,

5) beslutet inte är förenligt med grunderna för Finlands rättsordning.

Ett beslut genom vilket någon har fastställts vara barnets mor i stället för den mor som har fött barnet, kan erkännas endast om beslutet

1) har meddelats i den stat där den som har fastställts vara mor var bosatt vid barnets födelse och där personen har bott utan avbrott i minst ett år omedelbart innan barnet föddes, eller

Betänkande LaUB 9/2022 rd

2) erkänns i den stat där den som har fastställts vara mor var bosatt vid barnets födelse och där personen har bott utan avbrott i minst ett år omedelbart innan barnet föddes.

Som beslut betraktas ett beslut av en domstol eller annan myndighet samt fastställande eller registrering av en rättshandling, om förhållandet mellan personerna till följd av en sådan åtgärd betraktas som ett föräldraskapsförhållande eller om förhållandet mellan dem till följd av en sådan åtgärd anses blivit upphävt i den stat där registreringen har skett eller någon annan motsvarande åtgärd har vidtagits.

60 §

Fastställande av utländskt beslut

Helsingfors tingsrätt kan på ansökan fastställa om ett utländskt beslut om föräldraskap ska erkännas i Finland.

När tingsrätten behandlar ärendet ska den ge barnet, fadern, modern och andra personer tillfälle att bli hörda, om det behövs för att utreda frågan och det utan svårighet går att ta reda på var den som ska höras vistas.

61 §

Bestämmelsernas subsidiära karaktär

Bestämmelserna i detta kapitel tillämpas endast om inget annat följer av lagen om erkännande av nordiska faderskapsavgöranden (352/1980).

62 §

Oförenlighet med grunderna för Finlands rättsordning

En bestämmelse i en främmande stats lag ska lämnas obeaktad, om tillämpningen av den skulle leda till ett resultat som är oförenligt med grunderna för Finlands rättsordning.

9 kap.

Särskilda bestämmelser

63 §

Utredande av barns åsikt

När barnets bästa för ett barn under 15 år bedöms i de situationer som avses i 14 § 2 mom. 4 punkten och 48 § 1 mom. och 2 mom. 3 punkten ska barnets egna önskemål och åsikt utredas och beaktas i den mån det är möjligt med hänsyn till barnets ålder och utvecklingsnivå. Barnets åsikt ska utredas på ett finkänsligt sätt och med hänsyn till barnets utvecklingsnivå. Det ska förklaras för barnet i vilket syfte barnets åsikt utreds och hur utredandet sker.

Betänkande LaUB 9/2022 rd

Vad som i 14 § och i 22 § 2 mom. samt i 34 § 1 mom. föreskrivs om betydelsen av den åsikt som ett barn som har fyllt 15 år företräder tillämpas inte, om barnet inte kan förstå sakens betydelse på grund av psykisk störning eller utvecklingsstörning eller av någon annan motsvarande orsak.

På ~~hörande av barn i domstol~~ utredande av åsikten hos ett barn under 15 år tillämpas vad som föreskrivs om saken i 15 a, 16 och 16 a § 2 och 3 mom. i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt (361/1983). ~~På hörande av barn under 15 år tillämpas också vad som föreskrivs i 1 mom. i den paragrafen.~~

64 §

Avgivande av osann utsaga i ett ärende som gäller fastställande av föräldraskap

Den som i samband med en föräldraskapsutredning, vid erkännande av moderskap eller faderskap, vid hörande på grund av ett erkännande eller vid godkännande av ett erkännande lämnar en uppgift som personen vet att är falsk till myndigheten och detta bidrar till att föräldraskapet fastställs oriktigt, ska, om strängare straff för gärningen inte föreskrivs någon annanstans i lag, för *avgivande av osann utsaga i ett ärende som gäller fastställande av föräldraskap* dömas till böter.

65 §

Skyndsamt behandling

Ärenden som gäller utredande, fastställande och upphävande av föräldraskap ska behandlas skyndsamt.

66 §

Handräckning

En barnatillsyningsman är på begäran skyldig att ge handräckning till barnatillsyningsmän i andra välfärdsområden i uppgifter som en barnatillsyningsman ska sköta vid utredande och fastställande av föräldraskap. Barnatillsyningsmannen är i sådana fall även skyldig att inför domstol och andra myndigheter inom sitt verksamhetsområde företräda andra barnatillsyningsmän när ärenden som hör till deras befattning behandlas.

67 §

Register över förhandserkännanden

Register över förhandserkännanden är register som inrättats för erkännande av föräldraskap före barnets födelse och för skötseln av de uppgifter som hör till fastställandet av föräldraskap. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata är personuppgiftsansvarig för ett separat register över förhandserkännanden i fråga om sitt verksamhetsområde enligt denna lag. På motsvarande sätt är Statens ämbetsverk på Åland personuppgiftsansvarig för ett separat register över förhandserkännanden i fråga om sitt verksamhetsområde enligt denna lag.

Betänkande LaUB 9/2022 rd

Den mottagare av erkännande som avses i 19 § 2 och 3 mom. får samla in och registrera följande i registret över förhandserkännanden:

- 1) identifierings- och kontaktuppgifter för den som erkänner föräldraskapet, uppgift om den handling där identiteten har konstaterats, hemkommun samt utsagan om erkännande,
- 2) identifierings- och kontaktuppgifter för den som godkänner erkännandet, uppgift om den handling där identiteten har konstaterats, civilstånd, hemkommun, utsagan om godkännande, det uppskattade antalet barn som ska födas och barnets beräknade födelsetid,
- 3) de uppgifter som framgår av ett eventuellt intyg över assisterad befruktning,
- 4) namn på den som tagit emot erkännandet, personens uppgiftsbenämning, organisationens namn och mottagarens kontaktuppgifter,
- 5) sådana andra än i 1–4 punkten avsedda uppgifter som är nödvändiga för utförandet av de uppgifter som avses i 1 mom. och som gäller erkännandetillfället eller parterna som deltar i erkännandetillfället, med undantag av uppgifter som hör till särskilda kategorier av personuppgifter eller sådana sekretessbelagda uppgifter som avses i 24 § 1 mom. 32 punkten i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet.

Uppgifterna bevaras i registret över förhandserkännanden tills ärendet om fastställande av föräldraskap har avgjorts, avskrivits eller överförs.

Utöver vad som föreskrivs i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet har Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata, Statens ämbetsverk på Åland och socialvårdsmyndigheterna rätt att trots sekretessbestämmelserna och andra begränsningar som gäller erhållande av uppgifter ur registret över förhandserkännanden få de uppgifter som är nödvändiga för skötseln av deras uppgifter i samband med utredning eller fastställande av ett barns föräldraskap.

68 §

Tillämpning av lagen i vissa fall

Om ett barn har lag två mödrar enligt denna lag, ska vid tillämpning av 2 och 6 a § i lagen om hemkommun på den mor som fött barnet tillämpas vad som i de paragraferna föreskrivs om mor och på den mor som avses i 5 § 1 mom. i denna lag tillämpas vad som i 6 a § i lagen om hemkommun föreskrivs om far.

69 §

Närmare bestämmelser

Genom förordning av statsrådet får närmare bestämmelser utfärdas om

- 1) anmälan om barnets födelse,
- 2) lämnande av en medicinsk utredning och om den ersättning som ska betalas för den,
- 3) vilka handlingar som kan godkännas för fastställande av identiteten.

Bestämmelser om vilka handlingar som vid utredande, erkännande, ~~och~~ fastställande **och upphävande** av föräldraskap ska lämnas på för ändamålet fastställda blanketter utfärdas genom förordning av justitieministeriet. Institutet för hälsa och välfärd fastställer blankettformulären.

Betänkande LaUB 9/2022 rd

10 kap.

Ikraftträdande

70 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 .
Genom denna lag upphävs faderskapslagen (11/2015) och moderskapslagen (253/2018).

71 §

Tillämpning av lagen när det gäller barn födda före lagens ikraftträdande

Denna lag ska tillämpas på faderskap också när barnet har fötts före ikraftträdandet av denna lag, om inte något annat föreskrivs.

På moderskap ska bestämmelserna i 2 § och 8 kap. tillämpas också när barnet har fötts före ikraftträdandet av denna lag. Lagens övriga bestämmelser tillämpas på moderskap också när barnet har fötts före ikraftträdandet av denna lag, om ett i 5 § 1 mom. avsett samtycke till assisterad befruktning har getts den 1 april 2019 eller därefter.

72 §

Erkännande och utredning av föräldraskap

Om föräldraskapet har erkänts före denna lags ikraftträdande, tillämpas på erkännandet och dess återkallande, på bestridande, godkännande och fastställande av erkännandet samt på utredningen av föräldraskapet de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet. På utredningen av föräldraskapet tillämpas de bestämmelser som gällde vid lagens ikraftträdande också om barnet är fött och en överläggning om föräldraskapsutredning har förts innan lagen trädde i kraft.

73 §

Talan om fastställande av moderskap eller faderskap

På en talan om fastställande av moderskap eller faderskap som är anhängig vid domstol när denna lag träder i kraft tillämpas de bestämmelser som gällde när talan blev anhängig. Talan kan dock inte förkastas på den grund som anges i 7 § 2 mom. i lagen angående införande av lagen om faderskap (701/1975). En talan om fastställande av faderskap som blir anhängig när denna lag har trätt i kraft, kan prövas trots att domstolen tidigare med stöd av 7 § 2 mom. i lagen angående införande av lagen om faderskap har låtit bli att fastställa faderskapet.

Betänkande LaUB 9/2022 rd

74 §

Upphävande av moderskap eller faderskap

Talan om upphävande av faderskap kan inte väckas av den mor som har fött barnet, om barnet har fötts före den 1 oktober 1976.

Om barnet har fötts före ikraftträdandet av denna lag, ska i stället för 46 § 2 mom., 47 § 2 mom. och 48 § 2 mom. tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

På en talan om upphävande av moderskap eller faderskap som är anhängig vid domstol när denna lag träder i kraft tillämpas de bestämmelser som var tillämpliga när talan blev anhängig. Talan kan dock inte lämnas utan prövning på den grunden att såväl den mor som har fött barnet som den äkta mannen har avlidit.

75 §

Barnets arvsrätt i vissa fall

Ett barn som fötts utom äktenskapet före den 1 oktober 1976 har inte på grundval av faderskap som fastställts i domstol arvsrätt efter en arvlåtare på faderns sida om arvlåtaren har avlidit före den 31 januari 2012. Trots den första meningen i detta moment har barnet dock rätt till arv om den ärvda egendomen med stöd av 5 kap. 1 § i ärvdabalken (40/1965) har tillfallit staten eller om förlusten av arvsrätten ska betraktas som oskälig med hänsyn till likabehandling av syskon som fötts utom äktenskapet eller till något annat motsvarande, av käranden oberoende särskilt vägande skäl. En sådan rätt till arv ska göras gällande senast inom den tid som föreskrivs i 16 kap. 1 § i ärvdabalken.

Vad som föreskrivs i den första och andra meningen i 1 mom. ska dock inte tillämpas om faderskapet har fastställts inom den tid som föreskrivs i 7 § 2 mom. i lagen angående införande av lagen om faderskap eller om barnet hade en far den 30 september 1976, men faderskapet efter det har upphävts eller den dom som gäller faderskapet har återbrutits och en annan mans faderskap därefter fastställts.

Den som med stöd av 1 mom. har rätt till arv kan yrka omskifte i fråga om ett förrättat arvskifte, även om arvlåtaren har avlidit före den 1 januari 2016. På omskifte och skyldighet att återbära egendom tillämpas 23 a kap. i ärvdabalken.

76 §

Hänvisningar till tidigare lag

Om det i en lag eller i en förordning hänvisas till en bestämmelse som har ersatts av en bestämmelse i denna lag, iakttas efter ikraftträdandet av denna lag motsvarande bestämmelse i denna lag.

2.

Lag

om ändring av 16 § i lagen om assisterad befruktning

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om assisterad befruktning (1237/2006) 16 § 2 mom. som följer:

16 §

Donatorns samtycke till användning av könsceller

En donators könsceller får användas för assisterad befruktning av andra än par bara om donatorn gett sitt samtycke till detta. Om den som får behandlingen är ett kvinnligt par eller en kvinna ensam, kan spermadonatorn dessutom ge sitt samtycke till att fastställas vara far till ett barn som föds till följd av behandlingen, och då omfattas personen av vad som i 12 § 1 mom. föreskrivs om lämnande av uppgifter till den som behandlats genom assisterad befruktning.

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag

om ändring av 6 a § i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt (361/1983) 6 a § 1 mom., sådant det lyder i lag 190/2019, som följer:

Betänkande LaUB 9/2022 rd

6 a §

Hur vissa avgöranden om föräldraskap inverkar på vårdnaden om barnet

Om föräldraskapet har erkänts före barnets födelse på det sätt som avses i 19 § i föräldraskapslagen (/), blir också den som erkänt föräldraskapet vårdnadshavare för barnet när föräldraskapet har fastställts.

Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag

om ändring av 13 § i lagen om underhåll för barn

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om underhåll för barn (704/1975) 13 § 2 mom., sådant det lyder i lag 256/2018, som följer:

13 §

I samband med en talan om fastställande av föräldraskap har en i 35 § 1 och 2 mom. i föräldraskapslagen (/) avsedd företrädare för barnet även rätt att yrka på fastställande av underhållsbidrag till barnet.

Denna lag träder i kraft den 20 .

5.

Lag

om ändring av 9 § i lagen om registrerat partnerskap

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om registrerat partnerskap (950/2001) 9 § 1 mom., sådant det lyder i lag 947/
2017, som följer:

9 §

På ett registrerat partnerskap tillämpas inte de bestämmelser i föräldraskapslagen (/) som gäller konstaterande av faderskap på grundval av äktenskap och inte heller andra sådana bestämmelser som gäller make enbart på grund av personens kön.

Denna lag träder i kraft den 20 .

6.

Lag

om ändring av lagen om rättsgenetisk faderskapsundersökning

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om rättsgenetisk faderskapsundersökning (378/2005) 2 och 3 §, 11 § 3 mom., 13 § 3 mom. och 16 § 1 mom., av dem 2 och 3 §, 11 § 3 mom. och 13 § 3 mom. sådana de lyder i lag 12/2015, som följer:

2 §

Initiativ till undersökning

I samband med ett mål om fastställande eller upphävande av faderskap som domstolen behandlar kan den förordna om undersökning, om en part kräver en undersökning eller om domstolen i

Betänkande LaUB 9/2022 rd

övrigt anser att en sådan behövs för att saken ska kunna utredas. Barnatillsyningsmannen kan beställa en undersökning, om förutsättningarna enligt 12 § i föräldraskapslagen (/) är uppfyllda.

3 §

Undersökningsmyndighet

Undersökningen utförs av Institutet för hälsa och välfärd (*undersökningsmyndighet*).

11 §

Förordnande om undersökning

Intyg utfärdas av en för provtagningen ansvarig yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården eller av en sådan person som tjänstgör vid en finsk beskickning som avses i 21 § 2 mom. i föräldraskapslagen.

13 §

Provtagning

Blodprov tas vid en verksamhetsenhet inom hälso- och sjukvården av en legitimerad yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården som har fått behövlig utbildning för att ta blodprov. Cellprov från munnens slemhinna kan även tas under uppsikt av barnatillsyningsmannen eller en sådan person som tjänstgör vid en finsk beskickning som avses i 21 § 2 mom. i föräldraskapslagen. Innan provet tas ska provgivaren styrka sin identitet för provtagaren eller för den som övervakar provtagningen.

16 §

Provtagning för en framtida undersökning

På begäran får en legitimerad läkare eller en läkare med tillstånd, eller under läkarens direkta uppsikt någon annan yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården, utan samtycke av den efterlevande maken eller maken och arvingarna ta ett prov av en avliden person för en eventuell undersökning, om den som framställer begäran visar att provtagning kan behövas för fastställande eller upphävande av faderskap. Rätt att framställa begäran har den som enligt föräldraskapslagen har rätt att föra talan om fastställande eller upphävande av faderskap.

Denna lag träder i kraft den 20 .

7.

Lag

om ändring av medborgarskapslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i medborgarskapslagen (359/2003) 9 § 3 mom. samt 26 och 32 §, sådana de lyder i lag 260/2018, som följer:

9 §

Barn

Om barnet med stöd av föräldraskapslagen (/) har två mödrar

- 1) ska vad som föreskrivs om modern i 1 mom. 1 punkten i denna paragraf tillämpas på den mor som fött barnet, och
- 2) ska vad som föreskrivs om fadern och fastställande av faderskap i 1 mom. 2 punkten underpunkt b och 3 punkten underpunkt b i denna paragraf tillämpas på den mor och det fastställande av moderskap som avses i 5 § 1 mom. i föräldraskapslagen.

26 §

Utlänning vars far eller mor är finsk medborgare

En utländsk person som inte förvärfvar finskt medborgarskap med stöd av 9 §, förvärfvar finskt medborgarskap efter anmälan, om fadern eller den mor som avses i 5 § 1 mom. i föräldraskapslagen var finsk medborgare när personen föddes och personen föddes

- 1) i Finland och faderskapet eller moderskapet fastställdes först efter att personen fyllt 18 år eller ingått äktenskap före fyllda 18 år, eller
- 2) utanför Finland och faderskapet eller moderskapet har fastställts.

32 §

Inverkan av upphävande av faderskap eller moderskap

Om en äkta mans faderskap har upphävts eller talan om upphävande av faderskapet har väckts innan barnet fyllt fem år, eller om ett fastställt faderskap eller i fall som avses i 5 § 1 mom. i föräldraskapslagen ett moderskap har upphävts eller talan om upphävande av faderskapet eller moderskapet har väckts inom fem år från fastställandet av faderskapet eller moderskapet, kan det beslutas att barnet förlorar sitt finska medborgarskap som det förvärvat på grundval av faderns eller

Betänkande LaUB 9/2022 rd

moderns medborgarskap. Detta beslut fattas utifrån en helhetsbedömning av barnets situation. Vid bedömningen ska i synnerhet barnets ålder och anknytning till Finland beaktas.

Denna lag träder i kraft den 20 .

8.

Lag

om ändring av 6 § i lagen om underhållstöd

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om underhållsstöd (580/2008) 6 § 4 punkten, sådan den lyder i lag 7/2017, som följer:

6 §

Förutsättningar för erhållande av underhållsstöd

Ett barn har rätt till underhållsstöd, om

4) barnet inte på det sätt som avses i 3 § 1 mom. i föräldraskapslagen (/) har fötts under äktenskapet och faderskapet till barnet inte har fastställts genom ett lagakraftvunnet beslut,

Denna lag träder i kraft den 20 .

Betänkande LaUB 9/2022 rd

9.

Lag

om ändring av 14 § i socialvårdslagen

I enlighet med riksdagens beslut
~~upphävs i socialvårdslagen (1301/2014) 14 § 2 mom. 13 a-punkten, sådan den lyder i lag / ,
och~~
~~ändras i socialvårdslagen (1301/2014) det inledande stycket i 14 § 2 mom. och 14 § 2 mom. 13 punkten, sådana de~~~~sådan den lyder, det inledande stycket i 14 § 2 mom. i lag 635/2021 och 14 § 2 mom. 13 punkten i lag / 512/2016, som följer:~~

14 §

Socialservice som möter stödbehoven

~~Som socialservice som hör till välfärdsområdets organiseringsansvar ska det även sörjas för specialomsorger om utvecklingsstörda, service och stöd på grund av funktionsnedsättning, tillhandahållande av utkomststöd till en person som vistas i välfärdsområdet, beviljande av social kredit till välfärdsområdets invånare, arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte, service i anslutning till missbrukarvård, ordnande av stöd för närståendevård, ordnande av familjevård, vårdnad om barn och unga personer, barnskydd, adoptionsrådgivning, medling i familjefrågor, uppgifter i samband med att beslut om vårdnad av barn och umgängesrätt fastställs och avgörs och ordnande av åtgärder i samband med medling vid verkställighet av besluten, ordnande av de sakkunnigtjänster som hör till medling i domstol i ett ärende som gäller vårdnad om barn och umgängesrätt samt uppgifter i samband med utredande och fastställande av faderskap och moderskap, enligt vad som dessutom föreskrivs särskilt om dessa serviceformer i:~~

13) föräldraskapslagen (/),
~~13 a) moderskapslagen (253/2018);~~ (Ny)

Denna lag träder i kraft den 20 .

10.

Lag

om ändring av bilagan till lagen om klienthandlingar inom socialvården

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om klienthandlingar inom socialvården (254/2015) bilagan som följer:

Denna lag träder i kraft den 20 .

Betänkande LaUB 9/2022 rd

Bilaga

Serviceuppgift inom socialvården	Förvaringstid
Adoptionsrådgivning	Alla klienthandlingar förvaras 120 år efter barnets födelse, men för avbrutna adoptionsärenden är förvaringstiden 40 år efter beslutet om att avbryta adoptionsrådgivningen. Alla klienthandlingar för dem som är födda den 8, 18 och 28 dagen i månaden förvaras varaktigt.
Äldreservice	Alla klienthandlingar förvaras 30 år efter avslutad service eller 12 år efter klientens död. Alla klienthandlingar för dem som är födda den 8, 18 och 28 dagen i månaden förvaras varaktigt.
Utredning av faderskap och moderskap	Alla klienthandlingar förvaras 120 år efter barnets födelse. Alla klienthandlingar för dem som är födda den 8, 18 och 28 dagen i månaden förvaras varaktigt.
Rådgivning i uppfostrings- och familjefrågor	Alla klienthandlingar förvaras 120 år efter barnets födelse, men om klientskapet inte fortsätter efter behovsutredningen är förvaringstiden 30 år efter avslutad utredning.
Specialomsorger om utvecklingsstörda	Alla klienthandlingar förvaras 30 år efter avslutad service eller 12 år efter klientens död. Alla klienthandlingar för dem som är födda den 8, 18 och 28 dagen i månaden förvaras varaktigt.
Hemservice	Alla klienthandlingar förvaras 30 år efter avslutad service eller 12 år efter klientens död. Beslut, planer och klientrapporter för dem som är födda den 8, 18 och 28 dagen i månaden förvaras varaktigt.
Främjande av integration	Alla klienthandlingar förvaras varaktigt.
Kuratorstjänster och annat socialarbete inom elevhälsan	Alla handlingar förvaras 30 år efter avslutad service eller 12 år efter klientens död.
Fastställande av underhållsbidrag för barn	Alla klienthandlingar förvaras 120 år efter barnets födelse. Alla klienthandlingar för dem som är födda den 8, 18 och 28 dagen i månaden förvaras varaktigt.
Tryggande av vårdnad om barn och umgängesrätt	Alla klienthandlingar förvaras 120 år efter barnets födelse. Alla klienthandlingar för dem som är födda den 8, 18 och 28 dagen i månaden förvaras varaktigt.
Barnskydd	Barnskyddsanmälningar förvaras 30 år. Alla övriga klienthandlingar förvaras 120 år efter barnets födelse. Beslut, planer och klientrapporter förvaras varaktigt.

Betänkande LaUB 9/2022 rd

Stöd för närståendevård	Klienthandlingar förvaras 30 år efter avslutad service eller 12 år efter klientens död. Beslut, planer och klientrapporter för dem som är födda den 8, 18 och 28 dagen i månaden förvaras varaktigt.
Medling i familjefrågor	Alla klienthandlingar förvaras 30 år efter avslutad service eller 12 år efter klientens död.
Fastställande av underhållsbidrag för make	Alla fastställda underhållsavtal förvaras varaktigt. Övriga klienthandlingar förvaras 30 år efter avslutad behandling av ärendet.
Missbrukarvård	Alla klienthandlingar förvaras 30 år efter avslutad service eller 12 år efter klientens död. Alla klienthandlingar för dem som är födda den 8, 18 och 28 dagen i månaden förvaras varaktigt.
Socialombudsmannaverksamheten	Alla klienthandlingar förvaras 30 år efter avslutad behandling av ärendet.
Service enligt socialvårdslagen	Alla klienthandlingar förvaras 30 år efter avslutad service eller 12 år efter klientens död. Alla klienthandlingar för dem som är födda den 8, 18 och 28 dagen i månaden förvaras varaktigt.
Social kreditgivning	Alla klienthandlingar förvaras 30 år efter avslutad service.
Utkomststöd	Alla klienthandlingar förvaras 12 år efter avslutad service. Alla klienthandlingar för dem som är födda den 8, 18 och 28 dagen i månaden förvaras varaktigt.
Stödjande av sysselsättningen av arbetslösa	Alla klienthandlingar förvaras 30 år efter avslutad service eller 12 år efter klientens död.
Handikappservice	Alla klienthandlingar förvaras 30 år efter avslutad service eller 12 år efter klientens död. Alla klienthandlingar för dem som är födda den 8, 18 och 28 dagen i månaden förvaras varaktigt.
Stödjande av sysselsättningen av personer med funktionsnedsättning	Alla klienthandlingar förvaras 30 år efter avslutad service eller 12 år efter klientens död. Alla klienthandlingar för dem som är födda den 8, 18 och 28 dagen i månaden förvaras varaktigt.

Utskottets förslag till uttalande

Riksdagen förutsätter att statsrådet ger akt på hur den ändring som lindrar ovillkorligheten i bestämmelserna om tidsfristen för väckande av talan om upphävande av föräldraskap fungerar och vilka följder bestämmelserna ger samt att statsrådet vid behov utreder alternativ för en vidareutveckling av bestämmelserna.

Betänkande LaUB 9/2022 rd

Helsingfors 8.6.2022

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Leena Meri saf
vice ordförande Sandra Bergqvist sv
medlem Hanna Huttunen cent
medlem Saara Hyrkkö gröna
medlem Pihla Keto-Huovinen saml
medlem Marko Kilpi saml
medlem Pasi Kivisaari cent
medlem Antero Laukkanen kd
medlem Matias Mäkynen sd (delvis)
medlem Jouni Ovaska cent
medlem Mari Rantanen saf
medlem Suldaan Said Ahmed vänst
medlem Ruut Sjöblom saml
medlem Mirka Soinikoski gröna
medlem Sebastian Tynkkynen saf
medlem Paula Werning sd.

Sekreterare var

utskottsråd Marja Tuokila.

Betänkande LaUB 9/2022 rd Reservation 1

Reservation 1

Motivering

Sammanslagning av moderskapslagen och faderskapslagen till en föräldraskapslag

Regeringen föreslår att moderskapslagen och faderskapslagen slås samman till en ny föräldraskapslag. I stället för separata bestämmelser om faderskap och moderskap på samma sätt som nu strävar regeringen efter att i regeringens lagförslag allmänt reglera föräldraskapet. Resultatet är en komplicerad lag med långa bestämmelser, som utarbetats med beaktande av många olika situationer och vars innehåll medborgarna har svårt att få grepp om. Eftersom det för lagtillämparen liksom för närvarande i vilket fall som helst kommer att vara fråga om huruvida någon är far eller mor och vilka åtgärder som krävs för att fastställa eller upphäva faderskapet eller moderskapet, försvårar den nya lagen i onödan också lagtillämparens arbete. Också de sakkunniga som utskottet hört har påpekat detta.

Sammanläggningen av moderskapslagen och faderskapslagen är ett ideologiskt projekt där regeringen strävar efter att inlemma bestämmelserna om moderskap och faderskap i en könsneutral form. Propositionen undviker medvetet hänvisningar till manligt eller kvinnligt kön, och i den föreslagna lagen har hänvisningarna till kön i huvudsak ersatts med andra termer. Vi fäster också uppmärksamhet vid propositionsmotiven, enligt vilka fastställande av moderskap inte förutsätter att den person som har fött barnet är kvinna och fastställande av faderskap inte förutsätter att fadern är en man till könet. Sannfinländarnas utskottsgrupp konstaterar att det inte är nödvändigt eller över huvud taget lämpligt att regeringen strävar efter att på detta sätt göra de biologiska och faktiska skillnaderna mellan könen osynliga.

Sannfinländarnas utskottsgrupp anser det därför vara klart att den nya föräldraskapslagen lägger grunden för ett lagprojekt som är aktuellt vid social- och hälsovårdsministeriet och som innebär att man i fortsättningen kan byta kön i befolkningsdatasystemet enbart genom att lägga fram en utredning om att man upplever sig höra till det motsatta könet. Därmed skulle det inte krävas någon medicinsk behandling. Avsikten verkar vara att ett lagförslag om detta ska lämnas till riksdagen i augusti 2022.

Det föreslagna innehållet i föräldraskapslagen

I propositionen föreslås det att det samtidigt som moderskapslagen och faderskapslagen slås samman också görs ”justeringar som visat sig behövas vid tillämpningen av lagarna”. De största ändringarna gäller erkännande av föräldraskap före barnets födelse.

I propositionen föreslås det att faderskapet inte längre utreds separat för de barn som har erkänts före barnets födelse. Handlingar som gäller förhandserkännande ska inte längre skickas från rådgivningsbyrån för mödravård till barnatillsyningsmannen, utan de ska kunna skickas direkt till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata i avvaktan på barnets födelse. Samtidigt föreslås det ett slopande av den bestämmelse enligt vilken föräldraskapet till ett barn kan fastställas tidigast 30 dagar efter barnets födelse, om föräldraskapet har erkänts före barnets födelse. Följ-

Betänkande LaUB 9/2022 rd Reservation 1

den blir att den man som erkänt sig vara far, barnets mor eller en man utanför familjen som anser sig vara barnets far i stället för den som har gjort erkännandet inte längre efter barnets födelse kan återkalla sitt erkännande eller bestrida faderskapet för den som gjort erkännandet på ett sådant sätt att det har direkta rättsverkningar.

Sakkunniga har påpekat att en karenstid på 30 dagar och möjligheten att få ett ärende utrett i normal form bildar en rättsskyddsmekanism som säkerställer att faderskapet till barnet bestäms på rätt sätt. Ändringen av förfaringssättet leder till att rättsskyddet för både den som på förhand erkänner faderskapet och den andra man som anser sig vara barnets far försämrats.

Riskerna med ett förhandserkännande ökar när den som erkänner faderskapet inte längre kan återkalla erkännandet, även om han efter att ha sett barnet och fått exakt information om den tidpunkt då barnet kan ha avlats på basis av tidpunkten för födelsen anser att han inte kan vara far till barnet. I propositionen föreslås det visserligen att ett föräldraskap som grundar sig på ett erkännande på förhand ska kunna utredas efter barnets födelse, det vill säga hos barnatillsyningsmannen i sex månader efter det att föräldraskapet fastställts, om barnets mor och den man som erkänt faderskapet tillsammans begär en utredning. Att i efterhand reagera på detta sätt förutsätter dock en gemensam begäran av modern och den man som erkänt faderskapet. Den som erkänt på förhand kan således inte ensam framställa begäran, så förslagets verkan för rättssäkerheten blir de facto mycket liten. Vid meningsskiljaktigheter är det enda alternativet för den som erkänt faderskapet att väcka en komplicerad, dyr och tung talan om upphävande av faderskap i domstol.

I stället för den som på förhand erkänner barnet ska den man som anser sig vara barnets far likaså före barnets födelse meddela Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata sin uppfattning om att den man som har erkänt barnet inte är barnets far. Man kan fråga sig hur den man som anser sig vara barnets far ska få kännedom om att faderskapet har erkänts, vem som har avgett ut-sagan om erkännande och när han över huvud taget ska reagera, eftersom det kan vara svårt för honom att förutse tidpunkten för barnets födelse. Enligt de sakkunniga som utskottet hört kommer den föreslagna ändringen sannolikt att leda till fler situationer där den man som anser sig vara barnets rätta far inte hinner eller kan reagera i tid. Det är problematiskt att han efter barnets födelse vanligen inte har några rättsmedel, eftersom en undersökning av ärendet hos barnatillsyningsmannen förutsätter att de föräldrar som fastställts för barnet gemensamt godkänner att faderskapet utreds. Rätten att väcka talan om upphävande av faderskap som fastställts på grundval av moderns äkta man eller erkännande är också begränsad endast till en situation där käranden har bott tillsammans med den mor som har fött barnet vid tiden för barnets födelse och deltagit i vården av barnet eller där det mellan käranden och barnet annars har uppstått ett förhållande som kan jämföras med ett familjeförhållande. En person som misstänker att han är barnets biologiska far men som inte uppfyller villkoren för att väcka talan har med andra ord inget rättsmedel att få saken prövad i domstol, om barnet redan har två föräldrar. Lagstiftningslösningen har väckt stark kritik bland de sakkunniga som utskottet hört.

När regeringens lagförslag träder i kraft blir det i praktiken betydligt svårare eller rentav omöjligt att bestrida faderskap som fastställts på grundval av ett erkännande som skett före barnets födelse. Sannfinländarna anser dock att ett barn inte bör ställas i en situation där dess identitet är oklar till följd av lagstiftningen. Till detta hänför sig också barnets rätt att känna sina föräldrar och att vårdas av dem, vilket tryggas i konventionen om barnets rättigheter. Eftersom man i juridiskt hän-

Betänkande LaUB 9/2022 rd

Reservation 1

seende gör det ytterst svårt att fastställa ett rättsligt förhållande mellan barnet och dess föräldrar eller att upplösa ett felaktigt rättsligt förhållande, kan lagstiftningen anses kränka den minderåriges rätt till identitet och skyddet för hans eller hennes familjeliv. Vid utskottets sakkunnigutfrågning har det konstaterats att lagförslaget också kränker rätten för den man som anser sig vara barnets rätta far att bygga upp ett förhållande till barnet och därmed hans eller hennes rätt till privatliv.

Trots den kritik som framförts här föreslås det dock också vissa positiva ändringar i den nya föräldralagen. I propositionen föreslås det bland annat att käranden i en situation där talan om upphävande av faderskap har väckts efter att den i lagen angivna fristen har löpt ut ska ha mer tid än för närvarande att överväga att väcka talan om upphävande på grund av vägande skäl som framkommit efter det att fristen löpt ut. Enligt propositionen har käranden ett år på sig att besluta om väckande av talan efter det att orsaken till väckande av talan har framkommit. Dessutom föreslås det att kravet på att orsaken ska vara vägande ska sänkas något jämfört med den gällande regleringen.

Det är känt att de gällande bestämmelserna om tidsfrister har lett till situationer där ett felaktigt faderskapsförhållande grundlöst har förblivit i kraft på grund av att den föreskrivna tiden för väckande av talan har löpt ut innan de åtgärder som behövs för upphävande av faderskapet har hunnit vidtas. Därför understöder Sannfinländarna den föreslagna lagändringen, genom vilken tiden för väckande av talan om upphävande av faderskap utvidgas och det därmed blir möjligt att häva faderskapet på ett smidigare sätt än för närvarande. Eftersom vi likväl inte understöder att moderskapslagen och faderskapslagen slås samman till en ny föräldraskapslag, föreslår vi att ändringen inkluderas i den gällande lagstiftningen. På de grunder som anförts i de lagmotioner (LM 13/2020 rd och LM 20/2021 rd) som har samband med behandlingen av propositionen anser vi dessutom att det i fortsättningen finns anledning att utreda förutsättningarna för att utvidga tidsfristerna för väckande av talan om upphävande av faderskap så att talan alltid kan väckas om ett felaktigt fastställt faderskap annars skulle leda till oskäliga situationer. I lagutskottets betänkande borde det ha krävts att regeringen gör en sådan utredning.

Utöver det som sägs ovan anser vi att en annan ändring som föreslås i den nya föräldraskapslagen behövs. Det är preciseringen av bestämmelsen om återupptagande av faderskaps- och moderskapsutredning så att en nedlagd utredning kan återupptas också på initiativ av barnatillsyningsmannen. Vi understöder också en utvidgning av användningsområdet för faderskapsutredningar och personkretsen för dem som har rätt att väcka talan om upphävande av faderskap på det sätt som konstateras i propositionen. Detsamma gäller förslaget att förtydliga barnatillsyningsmannens skyldighet att väcka talan om fastställande av faderskap eller moderskap, om fadern eller modern inte frivilligt erkänner sitt föräldraskap, förslaget om fastställande av faderskap eller moderskap utan domstolsbehandling när intyget över assisterad befruktning visar att den avlidne är barnets förälder samt den föreslagna bestämmelsen om utredning av barnets åsikt vid bedömningen av barnets bästa. Dessutom stöder vi vissa andra mindre ändringar och vissa preciseringar som föreslås i lagutskottets betänkande. Vi föreslår dock att också alla dessa ändringar görs i den gällande lagstiftningen i stället för i en ny föräldraskapslag.

Eftersom barnatillsyningsmännen i fortsättningen är anställda hos välfärdsområdena i stället för kommunerna anser vi dessutom att det är motiverat att terminologin i moderskapslagen och fa-

Betänkande LaUB 9/2022 rd Reservation 1

derskapslagen uppdateras till denna del så att den motsvarar det som föreslås i propositionen. Eftersom de bestämmelser som gäller detta har samband med social- och hälsovårdsreformen, är avsikten att lagförslagen i reservationen ska träda i kraft den 1 januari 2023, det vill säga samtidigt som den nämnda reformen.

Förslag

Vi föreslår

att riksdagen godkänner lagförslag 2 och 10 enligt utskottets betänkande,

att riksdagen godkänner två nya lagförslag (*Reservationens nya lagförslag*),

att riksdagen förkastar lagförslag 1 och 3—9,

att riksdagen förkastar lagförslagen i lagmotionerna LM 13/2020 rd och LM 20/2021 rd och

att riksdagen godkänner två uttalanden (*Reservationens förslag till uttalanden*).

Reservationens nya lagförslag

11.

Lag

om ändring av faderskapslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i faderskapslagen (11/2015) 3 § 3 mom., 4 § 2 mom., 5 §, 11 § 3 mom., 12 § 1 mom., 13 § 2 mom., 15 § 2 mom., 16 §, 19 §, 21 §, 22 § 1 mom., 23 §, 24 §, 31 § 1 mom., 40 §, 42 § 2 mom., 44 §, 56 § och 59 §, av dem 16 § sådan den lyder i lag 1596/2015 och 15 § 2 mom., 23 §, 24 § och 40 § sådana de lyder i lag 1151/2019, som följer:

Betänkande LaUB 9/2022 rd
Reservation 1

3 §

Faderskap i andra fall

Om barnets mor har fått assisterad befruktning enligt 1 § i lagen om assisterad befruktning (1237/2006) och barnet har fötts till följd av den assisterade befruktningen, är barnets far den man som i samråd med modern har gett sitt samtycke till behandlingen. Om ett kvinnligt par eller en kvinna ensam har fått behandlingen ensam, är barnets far den man vars spermier har använts vid behandlingen, om han före behandlingen eller i samråd med modern efter behandlingen har gett sitt samtycke till att han fastställs vara far till barnet i enlighet med 16 § 2 mom. i den lagen. Om en kvinna har fått behandlingen ensam, kan samtycke ges i samråd med henne också efter behandlingen.

4 §

Syftet med faderskapsutredning och när sådan görs

En barnatillsyningsman ska utreda faderskap när

- 1) barnatillsyningsmannen får kännedom om ett barn under 18 år för vilket faderskapet inte har konstaterats i enlighet med 2 § eller fastställts på grundval av erkännande,
- 2) en man vill erkänna faderskapet till ett barn och faderskapet inte har konstaterats i enlighet 2 § eller fastställts på grundval av erkännande,
- 3) barnets mor och den man som i enlighet med 2 § har konstaterats eller på grundval av erkännande fastställts vara far till barnet tillsammans och inom sex månader från barnets födelse ber barnatillsyningsmannen utreda faderskapet,
- 4) barnets mor och den man som i enlighet med 2 § har konstaterats eller på grundval av erkännande fastställts vara far till barnet godtar att faderskapet utreds efter det att en annan man har erkänt eller meddelat att han avser att erkänna barnet på det sätt som avses i 15 § 2 mom.

5 §

Utredare av faderskap

Faderskap ska utredas av en barnatillsyningsman i det välfärdsområde inom vars område modern har sin hemkommun enligt lagen om hemkommun (201/1994). Om barnet har fyllt 15 år, om barnets mor är död eller om modern inte har hemkommun i Finland, görs utredningen dock av en barnatillsyningsman inom det välfärdsområde inom vars område barnet har sin hemkommun eller, om barnet inte har hemkommun i Finland, av en barnatillsyningsman inom det välfärdsområde inom vars område barnet vistas.

Om en man vill erkänna faderskapet till ett barn och faderskapsutredningen inte ska göras av en barnatillsyningsman i något av de välfärdsområden som avses i 1 mom., ska faderskapet utredas av en barnatillsyningsman i det välfärdsområde inom vars område mannen har sin hemkommun.

Betänkande LaUB 9/2022 rd
Reservation 1

Om **inget välfärdsområdes** barnatillsyningsman enligt 1 eller 2 mom. är skyldig att göra utredningen, görs faderskapsutredningen av en barnatillsyningsman i Helsingfors stad.

Vad som i denna paragraf och i 16, 19 och 59 § föreskrivs om välfärdsområden tillämpas på Åland på kommunerna i landskapet Åland.

11 §

Nedläggande av faderskapsutredning

En nedlagd faderskapsutredning ska inledas på nytt

1) **på initiativ av barnatillsyningsmannen eller** på begäran av modern, av barnet, om det har fyllt 15 år, eller av den man som anser sig vara far till barnet, om de förutsättningar för nedläggande som avses i 2 mom. 1 eller 2 punkten inte längre uppfylls,

2) på begäran av modern, av barnet, om det har fyllt 15 år, eller av den man som har erkänt faderskapet, om nedläggande av utredningen har grundat sig på 2 mom. 3 punkten.

12 §

Protokoll över faderskapsutredning

Barnatillsyningsmannen ska föra protokoll över faderskapsutredningen. I protokollet ska alla de uppgifter antecknas som är **nödvändiga** vid fastställande **eller upphävande** av faderskap.

13 §

Tillfälle att erkänna faderskap samt väckande av talan

Om mannen inte erkänner faderskapet, **inget av de villkor för nedläggande av faderskapsutredning som avses i 11 § 1 eller 2 mom. uppfylls** och barnet inte har fyllt 18 år, **är** barnatillsyningsmannen **skyldig att föra** barnets talan för fastställande av faderskap i enlighet med vad som föreskrivs i 6 kap.

15 §

När erkännande kan göras

Faderskapet till ett barn för vilket faderskapet har konstaterats i enlighet med 2 § **eller fastställts på grundval av erkännande** kan dock erkännas, om de vars godkännande behövs enligt 19 § godkänner erkännandet. När erkännandet fastställs av Myndigheten för digitalisering och be-

Betänkande LaUB 9/2022 rd Reservation 1

folkningsdata, upphävs det faderskap som konstaterats i enlighet med 2 § eller tidigare fastställts på grundval av erkännande.

16 §

Erkännande av faderskap före barnets födelse

En man kan erkänna sitt faderskap före barnets födelse genom att på det sätt som föreskrivs nedan anmäla att han är det ofödda barnets far.

Anmälan ska lämnas personligen och i den blivande moderns närvaro till en hälsovårdare eller en barnmorska vid rådgivningsbyrån för mödravård, eller vid en privat hälso- och sjukvårdsenhet som på uppdrag av välfärdsområdet producerar rådgivningstjänster, i det välfärdsområde där modern till det ofödda barnet och mannen har fått rådgivningsbyråttjänster under graviditetstiden. Innan ett erkännande tas emot ska erkännandets innebörd och rättsverkningar klargöras för parterna.

En utsaga om erkännande enligt 2 mom. kan avges också till en barnatillsyningsman i det välfärdsområde inom vars område modern har sin hemkommun, om hon visar upp ett intyg över graviditeten. I ett sådant fall tillämpas vad som föreskrivs i 2 mom.

Den hälsovårdare eller barnmorska som avses i 2 mom. eller den barnatillsyningsman som avses i 3 mom. ska vägra ta emot erkännandet, om

- 1) modern motsätter sig erkännandet,
- 2) mannens eller den blivande moderns identitet inte har utretts på ett tillförlitligt sätt,
- 3) det finns skäl att misstänka att den man som erkänner barnet inte är barnets far, eller
- 4) det finns skäl att misstänka att modern eller den man som erkänner barnet inte kan förstå erkännandets innebörd på grund av sitt mentala tillstånd eller på grund av språksvårigheter eller av något annat skäl.

Bestämmelser om den handling som ska upprättas över ett erkännande finns i 22 §. När ett erkännande godkännts skriftligen av modern ska handlingarna med bilagor utan dröjsmål lämnas till en barnatillsyningsman inom det välfärdsområde där faderskapet ska utredas enligt 5 §.

Bestämmelserna om straffrättsligt tjänsteansvar tillämpas på hälsovårdare och barnmorskor när de sköter uppdrag som avses i 2 mom. även om de inte står i anställningsförhållande till välfärdsområdet.

19 §

Godkännande av erkännande

Faderskap till ett barn enligt 2 § kan inte fastställas på grundval av ett erkännande, om inte modern och den äkta mannen har godkänt erkännandet. Om faderskapet har fastställts på grundval av erkännande, krävs utöver ett godkännande från den mor som har fött barnet även ett godkännande från den som har erkänt faderskapet.

Faderskap till ett barn som fyllt 15 år kan inte heller fastställas på grundval av ett erkännande, om inte barnet har godkänt erkännandet.

Har faderskap erkänts före barnets födelse, kan faderskapet inte fastställas på grundval av erkännandet om inte modern till det ofödda barnet har godkänt erkännandet.

Betänkande LaUB 9/2022 rd Reservation 1

Ett godkännande enligt 1 och 2 mom. lämnas till en barnatillsyningsman inom det välfärdsområde där faderskapet utreds. Ett godkännande kan tas emot också av den som enligt 18 § 2 mom. kan ta emot ett erkännande. Godkännandet ska lämnas personligen till mottagaren.

21 §

Fastställande av identitet

Den som genomför en överläggning enligt 6 § eller tar emot en utsaga om erkännande enligt 16 eller 18 § eller ett godkännande enligt 19 § och den som hör någon muntligt enligt 20 § ska utifrån identitetsbevis eller på något annat därmed jämförbart tillförlitligt sätt fastställa identiteten hos dem som deltar i överläggningen, den som avger utsagan om erkännande, lämnar godkännandet eller hörs.

22 §

Handling över erkännande och över godkännande av erkännande

En handling ska upprättas över ett erkännande och över dess godkännande. Handlingen ska dateras och där ska antecknas identifikations- och kontaktinformation för barnet, barnets mor och den man som erkänner barnet. Handlingen ska undertecknas av den man som har erkänt sitt faderskap och av den som har tagit emot erkännandet. Om erkännandet ska godkännas av någon, ska denne och den som har tagit emot godkännandet underteckna handlingen.

23 §

Inlämnande av handlingar till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata

När en faderskapsutredning har gjorts och mannen har erkänt sitt faderskap, ska den barnatillsyningsman som har skött faderskapsutredningen lämna in protokollet över faderskapsutredningen och de handlingar med bilagor som gäller erkännandet till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.

24 §

Samtycke till fastställande av faderskap utan rättegång

Om ett barn har fötts utom äktenskapet och om faderskapsutredningen i fråga om det minderåriga barnet och den rättsgenetiska faderskapsundersökningen eller ett skriftligt intyg över assisterad befruktning visar att en man som avlidit är far till barnet, kan mannens rättsinnehavare efter barnets födelse ge sitt samtycke till att faderskapet fastställs utan rättegång genom beslut av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata förutsatt att barnet inte har erkänts eller att talan för fastställande av faderskap inte är anhängig.

Betänkande LaUB 9/2022 rd
Reservation 1

31 §

Förande av barnets talan

I en rättegång om fastställande av faderskap förs ett minderårigt barns talan av den barnatillsyningsman som med stöd av 5 § **kan utreda** faderskapet. Barnatillsyningsmannen har dock inte talerätt, om de finska myndigheternas internationella behörighet grundar sig på något annat än vad som avses i 49 § 1 mom. 1 eller 2 punkten.

40 §

Upphävande av faderskap genom beslut av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata

Den äkta mannens faderskap **eller faderskapet för den som erkänt det** är upphävt, när en annan man på det sätt som avses i 18 § har erkänt sitt faderskap och Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata har fastställt faderskapet på grundval av erkännandet.

Om barnets mor och den äkta mannen **eller den man vars faderskap fastställts på grundval av erkännande** tillsammans på det sätt som avses i 4 § 2 mom. 3 punkten har begärt att barnatillsyningsmannen utreder faderskapet och det utifrån en rättsgenetisk faderskapsundersökning kan konstateras att ~~den äkta~~ mannen inte kan vara far till barnet, kan Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata på gemensam ansökan av föräldrarna fastställa att ~~den äkta~~ mannen inte är barnets far. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata får dock inte fatta beslut i ärendet, om modern har fått assisterad befruktning vid den tidpunkt då barnet har avlats. Ärendet kan avgöras utan att barnet hörs. Ansökan till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata ska lämnas in inom ett år från barnets födelse.

De beslut av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata som avses i 1 och 2 mom. får inte överklagas **genom besvär**.

Utöver vad som i 54 § i förvaltningslagen föreskrivs om skyldigheten att delge ett myndighetsbeslut ska Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata sända en kopia av sitt beslut i ett ärende som gäller upphävande av föräldraskap till den barnatillsyningsman som avses i 5 §.

42 §

Begränsningar i talerätten

Den man som anser sig vara far till ett barn som har fötts under moderns äktenskap **eller som har erkänts som far** har rätt att väcka talan för upphävande av den äkta mannens faderskap **eller faderskapet för den som fastställts som far på grundval av erkännande** endast, om

- 1) modern och den äkta mannen har levt åtskilda vid tiden för barnets födelse,
 - 2) käranden har sammanbott med barnets mor vid tiden för barnets födelse och deltagit i vården av barnet eller om det mellan käranden och barnet annars har uppstått ett förhållande jämförbart med ett familjeförhållande, och
 - 3) domstolen bedömer att det är förenligt med barnets bästa att talan väcks.
-

Betänkande LaUB 9/2022 rd
Reservation 1

44 §

Frist för väckande av talan

Modern, den man som avses i 42 § 2 mom. och den man vars faderskap har konstaterats på grundval av äktenskap ska väcka talan inom två år från barnets födelse. Om en mans faderskap har fastställts på grundval av erkännande, ska **den man som avses i 42 § 2 mom., den man som erkänt faderskapet** och modern väcka talan inom två år efter fastställandet av faderskapet.

Talan kan prövas även om den har väckts efter fristens utgång, om käranden ~~enligt 1 mom.~~ har haft laga förfall eller anför något annat ~~synerligen~~-vägande skäl till att talan inte har väckts tidigare. Talan ska dock lämnas utan prövning, om talan inte väcks **inom ett år från det att** det inte längre finns något skäl att avstå från att väcka talan.

Om den äkta mannen eller den man som har erkänt sitt faderskap har avlidit utan att ha förlorat sin talerätt, har den efterlevande maken samt var och en som vid sidan av barnet eller efter barnet är mannens närmaste arvinge rätt att väcka talan inom ett år från mannens död eller, om mannen skulle ha haft längre tid till sitt förfogande, inom den tiden.

56 §

Utredande av barns åsikt

När barnets bästa för ett barn under 15 år bedöms i de situationer som avses i 11 § 2 mom. 3 punkten och 42 § 1 mom. och 2 mom. 3 punkten ska barnets egna önskemål och åsikt utredas och beaktas i den mån det är möjligt med hänsyn till barnets ålder och utvecklingsnivå. Barnets åsikt ska utredas på ett finkänsligt sätt och med hänsyn till barnets utvecklingsnivå. Det ska förklaras för barnet i vilket syfte barnets åsikt utreds och hur utredandet sker.

Mitä 11 §:ssä sekä 19 §:n 2 momentissa ja 30 §:n 1 momentissa säädetään 15 vuotta täyttäneen lapsen mielipiteen vaikutuksesta asiaan, ei sovelleta, jos lapsi ei mielenterveyden häiriön, kehitysvammaisuuden tai muun vastaavan syyn vuoksi kykene ymmärtämään asian merkitystä.

På utredande av åsikten hos ett barn under 15 år tillämpas vad som föreskrivs om saken i 15 a, 16 och 16 a § i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt (361/1983).

59 §

Handräckning

En barnatillsyningsman är på begäran skyldig att ge handräckning till barnatillsyningsmän i andra **välståndsområden** i uppgifter som en barnatillsyningsman ska sköta vid utredande och fastställande av faderskap. Barnatillsyningsmannen är i sådana fall även skyldig att inför domstol och andra myndigheter inom sitt verksamhetsområde företräda andra barnatillsyningsmän när ärenden som hör till deras befattning behandlas.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Betänkande LaUB 9/2022 rd
Reservation 1

12.

Lag

om ändring av moderskapslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i moderskapslagen (253/2018) 5 §, 9 § 3 mom., 10 § 1 mom., 11 § 2 mom., 14 §, 19 §, 20 § 1 mom., 21 §, 22 §, 27 § 1 mom., 38 § 2 mom., 48 § och 51 §, av dem 21 §, 22 § och 38 § 2 mom. sådana de lyder i lag 1155/2019, som följer:

5 §

Utredare av moderskap

Om det i samband med en faderskapsutredning konstateras att det finns behov av en moderskapsutredning, ska moderskapet utredas av en barnatillsyningsman inom det välfärdsområde där faderskapsutredningen har gjorts.

Om en moderskapsutredning görs i något annat sammanhang, ska moderskapet utredas av en barnatillsyningsman i det välfärdsområde inom vars område den mor som har fött barnet har sin hemkommun enligt lagen om hemkommun (201/1994). Om barnet har fyllt 15 år eller om den mor som har fött barnet är död eller inte har hemkommun i Finland, ska moderskapet dock utredas av en barnatillsyningsman i det välfärdsområde inom vars område barnet har sin hemkommun eller, om barnet inte har hemkommun i Finland, av en barnatillsyningsman i det välfärdsområde inom vars område barnet vistas.

Om en kvinna vill erkänna moderskapet till ett barn och moderskapsutredningen inte ska göras av en barnatillsyningsman inom något av de välfärdsområden som avses i 1 eller 2 mom., ska moderskapet utredas av en barnatillsyningsman i det välfärdsområde inom vars område kvinnan har sin hemkommun.

Om moderskapsutredningen inte ska göras av en barnatillsyningsman i något av de välfärdsområden som avses i 1—3 mom., görs den av en barnatillsyningsman i Helsingfors stad.

Vad som i denna paragraf och i 14 och 51 § föreskrivs om välfärdsområden tillämpas på Åland på kommunerna i landskapet Åland.

9 §

Nedläggning av moderskapsutredning

En nedlagd moderskapsutredning ska återupptas

1) på initiativ av barnatillsyningsmannen eller på begäran av den mor som har fött barnet, på begäran av barnet, om det har fyllt 15 år, eller på begäran av den som anser sig vara mor till barnet, om den förutsättning för nedläggning som avses i 2 mom. 1 punkten inte längre uppfylls,

Betänkande LaUB 9/2022 rd
Reservation 1

2) på begäran av den mor som har fött barnet, på begäran av barnet, om det har fyllt 15 år, eller på begäran av den som har erkänt moderskapet, om nedläggningen av utredningen har grundat sig på 2 mom. 2 punkten.

10 §

Protokoll över moderskapsutredning

Barnatillsyningsmannen ska föra protokoll över moderskapsutredningen. I protokollet ska alla de uppgifter antecknas som är av **nödvändiga** vid fastställande **eller upphävande** av moderskap..

11 §

Tillfälle att erkänna moderskap samt väckande av talan

Om kvinnan inte erkänner moderskapet, **ingen av de förutsättningar för nedläggning av moderskapsutredning som avses i 9 § 1 eller 2 mom. uppfylls** och barnet inte har fyllt 18 år, **har barnatillsyningsmannen skyldighet att** föra barnets talan för fastställande av moderskap i enlighet med vad som föreskrivs i 5 kap.

14 §

Erkännande av moderskap före barnets födelse

En kvinna kan på det sätt som föreskrivs nedan genom en anmälan före barnets födelse erkänna att hon är mor till det ofödda barnet i enlighet med 3 § 1 mom.

Den som erkänner moderskapet ska lämna anmälan personligen och i den gravidas närvaro till en hälsovårdare eller en barnmorska vid rådgivningsbyrån för mödravård, eller vid en privat hälso- och sjukvårdsenhet som på uppdrag av **välståndsområdet** producerar rådgivningstjänster, **inom det välståndsområde** där familjen har fått rådgivningsbyråttjänster under graviditetstiden. Innan ett erkännande tas emot ska erkännandets innebörd och rättsverkningar klargöras för parterna.

En utsaga om erkännande enligt 2 mom. kan avges också till en barnatillsyningsman i **det välståndsområde inom vars område den gravida har sin hemkommun, om den gravida visar** upp ett intyg över graviditeten. I ett sådant fall tillämpas vad som föreskrivs i 2 mom.

Den hälsovårdare eller barnmorska som avses i 2 mom. eller den barnatillsyningsman som avses i 3 mom. ska vägra ta emot erkännandet, om

- 1) den gravida motsätter sig erkännandet,
- 2) identiteten hos den som erkänner moderskapet eller hos den gravida inte har utretts på ett tillförlitligt sätt,
- 3) det finns anledning att misstänka att den som erkänner moderskapet inte kan fastställas vara mor till barnet, eller

Betänkande LaUB 9/2022 rd Reservation 1

4) det finns anledning att misstänka att den gravida eller den som erkänner moderskapet inte kan förstå erkännandets innebörd på grund av sitt mentala tillstånd eller på grund av språksvårigheter eller av något annat skäl.

Bestämmelser om den handling som ska upprättas över ett erkännande finns i 20 §. När ett erkännande godkänts skriftligen av den gravida ska **handlingarna med bilagor** utan dröjsmål lämnas till en barnatillsyningsman i **det välfärdsområde** där moderskapet ska utredas enligt 5 §.

Bestämmelserna om straffrättsligt tjänsteansvar tillämpas på hälsovårdare och barnmorskor när de sköter uppdrag som avses i 2 mom. även om de inte står i anställningsförhållande till **ett välfärdsområde**.

19 §

Fastställande av identitet

Den som **genomför en överläggning enligt 6 § eller** tar emot en utsaga om erkännande enligt 14 eller 16 § eller ett godkännande enligt 17 § och den som hör någon muntligt enligt 18 § ska utifrån identitetsbevis eller på något annat därmed jämförbart tillförlitligt sätt fastställa identiteten hos **dem som deltar i överläggningen**, den som avger utsagan om erkännande, lämnar godkännandet eller hörs.

20 §

Handling över erkännande och över godkännande av erkännande

Över ett erkännande och över godkännandet av ett erkännande ska det upprättas en handling. Handlingen ska dateras och där ska antecknas identifikations- **och kontakt**information för barnet, för den mor som har fött barnet och för den som erkänner moderskapet. Handlingen ska undertecknas av den som har erkänt sitt moderskap och av den som har tagit emot erkännandet. Om erkännandet ska godkännas av någon, ska denne och den som har tagit emot godkännandet underteckna handlingen.

21 §

Inlämnande av handlingar till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata

När en moderskapsutredning har gjorts och moderskapet har erkänts, ska den barnatillsyningsman som har skött moderskapsutredningen lämna in protokollet över moderskapsutredningen och de handlingar **med bilagor** som gäller erkännandet till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.

Betänkande LaUB 9/2022 rd
Reservation 1

22 §

Behörighet för Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata

Moderskap enligt 3 § 1 mom. fastställs av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata, om en kvinna har erkänt sitt moderskap på det sätt som föreskrivs i 3 kap. och det utifrån protokollet över moderskapsutredningen kan anses vara klarlagt att hon är barnets mor.

Om kvinnan har erkänt sitt moderskap på det sätt som föreskrivs i 14 §, kan moderskapet fastställas även när kvinnan har avlidit före barnets födelse. Om moderskapet inte har erkänts, men utredningen av moderskapet till ett minderårigt barn och det skriftliga intyget över assisterad befruktning visar att den avlidna kvinnan är barnets mor enligt 3 § 1 mom., kan hennes rättsinnehavare efter barnets födelse ge sitt samtycke till att moderskapet fastställs utan rättegång genom beslut av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata, förutsatt att talan för fastställande av moderskap inte är anhängig.

En handling ska upprättas över det i 2 mom. avsedda samtycke som ges av den avlidna kvinnans rättsinnehavare. På samtycket och på handlingen tillämpas vad som i denna lag föreskrivs om erkännande av moderskap efter barnets födelse, hörande i samband med ett erkännande, godkännande av erkännande och inlämnande av handlingar till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. Rättsinnehavarnas samtycke behöver dock inte ges i mottagarens närvaro.

27 §

Förande av barnets talan

I en rättegång om fastställande av moderskap förs ett minderårigt barns talan av den barnatillsyningsman som med stöd av 5 § kan utreda moderskapet. Barnatillsyningsmannen har dock inte talerätt, om de finska myndigheternas internationella behörighet grundar sig på någon annan än en i 42 § 1 mom. 1 eller 2 punkten avsedd omständighet.

38 §

Frist för väckande av talan

Talan kan prövas även om den har väckts efter fristens utgång, om den ~~som är~~ kärande enligt 1 mom. har haft laga hinder eller anför något annat ~~synerligen~~ vägande skäl till att talan inte har väckts tidigare. Talan ska dock lämnas utan prövning, om talan inte väcks inom ett år från det att det inte längre finns något skäl att avstå från att väcka talan.

Betänkande LaUB 9/2022 rd
Reservation 1

48 §

Utredande av barns åsikt

När barnets bästa för ett barn under 15 år bedöms i de situationer som avses i 9 § 2 mom. 2 punkten ska barnets egna önskemål och åsikt utredas och beaktas i den mån det är möjligt med hänsyn till barnets ålder och utvecklingsnivå. Barnets åsikt ska utredas på ett finkänsligt sätt och med hänsyn till barnets utvecklingsnivå. Det ska förklaras för barnet i vilket syfte barnets åsikt utreds och hur utredandet sker.

Vad som i 9 § och 26 § 1 mom. samt i 19 § 2 mom. i faderskapslagen, som blir tillämpligt med stöd av 17 §, föreskrivs om betydelsen av den åsikt som ett barn som har fyllt 15 år företräder tillämpas inte, om barnet inte kan förstå sakens betydelse på grund av psykisk störning eller utvecklingsstörning eller av någon annan motsvarande orsak.

På utredande av åsikten hos ett barn under 15 år tillämpas vad som föreskrivs om saken i 15 a, 16 och 16 a § i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt (361/1983).

51 §

Handräckning

En barnatillsyningsman är på begäran skyldig att ge handräckning till barnatillsyningsmän i andra välfärdsområden i uppgifter som en barnatillsyningsman ska sköta vid utredande och fastställande av moderskap. Barnatillsyningsmannen är i sådana fall även skyldig att inför domstol eller andra myndigheter inom sitt verksamhetsområde företräda andra barnatillsyningsmän när ärenden som hör till deras befattning behandlas.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Reservationens förslag till uttalanden

1. Riksdagen förutsätter att regeringen utreder förutsättningarna för att ytterligare utvidga de tidsfrister för väckande av talan om upphävande av faderskap som anges i lagen så att talan alltid kan väckas, om ett felaktigt fastställt faderskap annars skulle leda till oskäliga situationer.

2. Riksdagen förutsätter att regeringen utreder möjligheterna att förbättra möjligheterna för både den far som fastställts för barnet och den man som anser sig vara barnets rätta far i stället för den far som redan fastställts för barnet att få det felaktigt fastställda faderskapet upphävt till exempel genom att ge dem självständig rätt att inleda en faderskapsutredning hos barnatillsyningsmannen och genom att lindra de materiella förutsättningarna för talerätt för en person utanför familjen.

Betänkande LaUB 9/2022 rd
Reservation 1

Helsingfors 8.6.2022

Mari Rantanen saf
Sebastian Tynkkynen saf
Leena Meri saf

Betänkande LaUB 9/2022 rd Reservation 2

Reservation 2

Motivering

Regeringen föreslår att faderskapslagen och moderskapslagen slås samman till en enda föräldraskapslag. Det föreslås att de ändringsbehov som kommit fram vid tillämpningen av faderskapslagen ska åtgärdas i samband med detta. Eftersom de gällande bestämmelserna i moderskapslagen och faderskapslagen inte är helt enhetliga, har det dessutom ansetts nödvändigt att ytterligare förenhetliga regleringen, om det inte har kunnat påvisas tillräckliga grunder för bestämmelser som skiljer sig från varandra. Strävan har varit att formulera bestämmelserna i en könsneutral form. Den föreslagna lagändringen påverkar dessutom flera anknytande lagar, och trots att den är av teknisk natur har den också praktiska konsekvenser för föräldrarnas ställning och för barnens rätt att känna sina föräldrar.

Sammanslagning av faderskapslagen och moderskapslagen till en föräldraskapslag

Utgångspunkten är att all lagstiftning ska vara tydlig, begriplig och tillämplig. Sammanslagningen av faderskapslagen och moderskapslagen har därför motiverats med enhetlighet i regleringen och med att det är svårt att tillämpa separata lagar. Sammanslagning av lagarna är i sig inget problem, om den genomförs med beaktande av faderns och moderns olika roller. Propositionen är dock förknippad med problematiska punkter, av vilka det största är dess mål att göra lagstiftningen könsneutral också i de avseenden där könet är av väsentlig betydelse. Lagförslagets mål att förtydliga lagstiftningen misslyckas till följd av de värderingar som ligger till grund för den. Det finns risk för att lagändringen i stället för att skapa klarhet gör tillämpningen av lagen mer komplicerad än tidigare. Dessutom är erfarenheterna av tillämpningen av moderskapslagen ännu för begränsade för att det ska finnas tillräckliga grunder för att slå samman lagarna. Därför stöder vi att vissa av lagförslagets behövliga ändringar genomförs som ändringar i den gällande faderskapslagen och moderskapslagen på det sätt som föreslås i reservation 1.

Föräldraskapet förverkligas också enligt lagförslaget fortfarande antingen som faderskap eller moderskap, och termerna far och mor bibehålls. Termerna lösgörs dock från begreppet kön. Enligt propositionen kan den som har fött barnet vara en kvinna eller en man. Likaså förutsätter fastställande av faderskap enligt propositionen inte att fadern är en man till könet, men barnets mor är ändå alltid den som har fött barnet. Barnatillsyningsmän rf konstaterar i sitt utlåtande att terminologin är oklar och att till exempel när den som har fött barnet är en man till sitt juridiska kön konstateras han dock vara mor till barnet (2 §). Ett motsvarande terminologiskt problem finns enligt samma förening till exempel i 4 §: om personens juridiska kön fastställs som kvinna, kan hon dock fastställas vara far till barnet. Av detta följer att även om ett barn även i fortsättningen kan ha endast två juridiska föräldrar, kan barnet juridiskt sett ha en mor och en far, två pappor eller två mödrar, men de termer som används för dessa två föräldrar anger inte längre ett föräldraskap som är kopplat till biologiskt kön. Den oklarhet i lagstiftningen som avskaffandet av termernas könsbundenhet orsakar framhävs ytterligare i fortsättningen, om den reform av translagen som regeringen planerar genomförs och kravet på avsaknad av fortplantningsförmåga slopas.

Betänkande LaUB 9/2022 rd Reservation 2

Kristdemokraterna anser det vara viktigt att lagstiftningen beaktar faderns och moderns särskilda och olikartade roller. För tydlighetens skull bör könsbundenheten i de begrepp som anger föräldraskap bevaras. Utgångspunkten är att modern är den kvinna som har fött barnet och fadern den man som har avlat barnet, och dessa skillnader och de roller som kompletterar varandra behöver inte suddas ut i lagstiftningen. Också vid assisterad befruktning följer faderskapet och moderskapet denna biologiska utgångspunkt.

Målet om könsneutralitet står i högsta grad i strid med målet om jämställdhet mellan könen. Om man vill att papporna ska delta mer aktivt i till exempel familjeledigheter måste man erkänna att faderskapet har betydelse och en roll i barnets liv. Att slå samman faderskap och moderskap till en och samma sak främjar inte heller utvecklingen av servicesystemet så att det bättre stöder familjerna. Exempelvis inom rådgivningsbyråtjänsterna är modern ofta den primära mottagaren av hjälp och stöd, medan pappan ofta ägnas alltför lite uppmärksamhet. Att faderns och moderns kompletterande roller identifieras i lagstiftningen gagnar både jämställdheten mellan könen och familjernas intressen.

Barnets rätt att känna till sitt ursprung

Kristdemokraterna anser det vara viktigt att lagstiftningen om assisterad befruktning i första hand utgår från barnets bästa. Vi stöder att barnet alltid har rätt till både en mor och en far när dessa är kända eller kan utredas. Det är av mycket stor betydelse för ett barns identitetsutveckling att barnet får känna till sina biologiska rötter och kan bygga upp ett förhållande till sin biologiska far. Enligt Europadomstolens tolkning har bland annat det skydd för privatlivet som avses i artikel 8 i Europakonventionen ansetts förutsätta att människan har rätt att känna till sitt biologiska ursprung. Finland har också förbundit sig till barnkonventionen, enligt vars artikel 7 barnet så långt det är möjligt har rätt att få veta vilka dess föräldrar är och få deras omvårdnad. Enligt barnkonventionen är alla under 18 år barn. Således kan barnets rätt att få veta vilka dess föräldrar är inte anses tillgodosedd på den grunden att barnet efter att ha blivit vuxen får veta identiteten på den donator av könsceller som har lett till hans eller hennes liv.

Enligt lagförslaget ska kvinnliga par i fortsättningen vid assisterad befruktning kunna välja spermier också från en donator som samtycker till att han fastställs som far till barnet. Denna möjlighet slopades när moderskapslagen stiftades, och därför kan man i nuläget inte fastställa en far för ett barn som genom assisterad befruktning föds till ett kvinnligt par. Nuvarande praxis kränker barnets bästa genom att före barnet blir myndigt entydigt beröva det rätten att veta vem dess far är. Den nu föreslagna ändringen återställer den situation som rådde innan moderskapslagen trädde i kraft och korrigerar det allvarliga och grundläggande felet i lagen.

Av detta följer enligt propositionen att den föreslagna möjligheten för ett kvinnligt par att som den andra juridiska föräldern välja spermadonatorn främjar barnets rätt att känna sitt ursprung. Utifrån detta är fastställandet av faderskap primärt i förhållande till fastställande av juridiskt föräldraskap för moderns kvinnliga partner. Jag håller med om detta och påpekar att på samma grunder bör man vid assisterad befruktning alltid utgå från att faderskapet fastställs och att barnet har rätt att känna till sitt biologiska ursprung. Även om den föreslagna ändringen i 16 § i lagen om assisterad befruktning förbättrar nuläget, är det problematiskt att ett kvinnligt par enligt lagförslaget på barnets vägnar kan besluta om hon eller han får känna sitt ursprung innan hon eller han har

Betänkande LaUB 9/2022 rd Reservation 2

fyllt 18 år, då hon eller han inte längre är ett barn. Parets val av donator av könsceller avgör om en far kan fastställas för barnet och om barnet har rätt att känna sin far innan det blir vuxet. Barnets rätt att känna till sitt biologiska ursprung får inte vara beroende av vilken familj barnet föds i. Med tanke på barnets rättigheter bör därför fastställandet av faderskapet prioriteras än högre, och assisterad befruktning ska kunna utföras endast med könsceller vars donator samtycker till att faderskapet fastställs.

Det är värt att notera att heteropar inte har samma valmöjlighet i fråga om assisterad befruktning och fastställande av föräldraskap. Slutsatsen i propositionen är att kravet på likabehandling av olika par kan åsidosättas, eftersom ändringen främjar kvinnliga par och manliga par rättigheter och det således inte är fråga om jämställdhet mellan könen utan om likabehandling på grund av sexuell läggning. Kristdemokraternas utskottsgrupper anser att det är problematiskt när lagstiftningen utgår från att kravet på likabehandling framför allt ska främja vissa befolkningsgruppers rättigheter. Det lämnar stort utrymme för tolkning och tär på jämlikhetens ställning och betydelse som en avgörande grund för lagstiftningen. Problematiken bör inte bara ses som en fråga som berör olika typer av par, utan i stället som att det gäller huruvida barn födda i olika familjer ska ha lika rättigheter. Ur denna synvinkel främjas jämlikheten bäst genom att ett barn som avlats genom assisterad befruktning får starkare rätt att få kännedom om sitt biologiska ursprung — när det går att utreda detta — oberoende av vilket slag av familj som barnet fötts in i.

Därför konstaterar jag att lagen om assisterad befruktning kräver en grundligare översyn än den reform som föreslås i denna reservation. I den översynen bör barnets bästa och rätt att känna sitt ursprung i alla situationer stärkas och de ändringar som följer av detta göras i moderskapslagen och faderskapslagen.

Fastställande och upphävande av faderskap

Propositionen innehåller flera punkter som väsentligt inverkar på hur föräldraskapet bestäms. I propositionen föreslås det ett slopande av den bestämmelse enligt vilken föräldraskapet till ett barn kan fastställas tidigast 30 dagar efter barnets födelse, om föräldraskapet har erkänts före barnets födelse. Syftet med ändringen är att göra processen smidigare, men enligt sakkunnigutfrågningen försvagar ändringen rättsskyddsmekanismen i de fall där det efter födseln framkommer skäl till att faderskapet återkallas eller bestrids. Jag fäster uppmärksamhet vid att det i och med barnets födelse kan framkomma information som är av betydelse för faderskapet och som den man som på förhand erkänt barnet eller någon annan man som efter barnets födelse anser sig vara far till barnet inte nödvändigtvis har kunnat ha före födelsen.

Den möjlighet som föreslås i propositionen att inom sex månader efter barnets födelse utreda föräldraskapet hos barnatillsyningsmannen korrigerar inte det missförhållande som sloandet av karenstiden medför, eftersom förfarandet enligt propositionen förutsätter en gemensam begäran av modern och den man som erkänt faderskapet. Det bör också vara möjligt att framställa en begäran ensam. Om bestämmelsen genomförs på det sätt som föreslås leder den till att det blir svårare att korrigera ett felaktigt föräldraskap och till tyngre processer än för närvarande. Det främjar inte barnets bästa och stärker inte rättsskyddet för den man som har erkänt faderskapet eller för den man som anser sig vara far i stället för den som redan har erkänt faderskap.

Betänkande LaUB 9/2022 rd
Reservation 2

Lagstiftningen bör i alla situationer stödja barnets rätt att veta vilka dess föräldrar är. Därför måste lagstiftningen också möjliggöra rättelse av ett felaktigt fastställt föräldraskap. Lagstiftningen får inte leda till oskäligen situationer där ett felaktigt fastställt föräldraskap grundlöst förblir i kraft. Ur denna synvinkel innehåller propositionen behövliga förslag, såsom en utvidgning av den krets av personer som har rätt att väcka talan om upphävande och av tiden för väckande av talan om upphävande. Dessa ändringar bör göras i den gällande lagstiftningen.

Förslag

Jag föreslår

att riksdagen godkänner lagförslag 10 enligt reservation 1,

att riksdagen godkänner lagförslag 2 med ändringar (*Reservationens ändringsförslag*),

att riksdagen godkänner ett nytt lagförslag om ändring av faderskapslagen enligt reservation 1, men 3 § med ändringar (*Reservationens nya lagförslag*),

att riksdagen godkänner ett nytt lagförslag om ändring av moderskapslagen enligt reservation 1,

att riksdagen förkastar lagförslag 1 och 3—9 enligt reservation 1,

att riksdagen godkänner förslagen till uttalande i reservation 1

att riksdagen förkastar lagförslagen i lagmotionerna LM 13/2020 rd och LM 20/2021 rd och

att riksdagen godkänner ytterligare ett uttalande (*Reservationens förslag till uttalande*).

Reservationens ändringsförslag

2.

Lag

om ändring av 16 § i lagen om assisterad befruktning

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om assisterade befruktning (1237/2006) 16 § 2 mom. som följer:

Betänkande LaUB 9/2022 rd
Reservation 2

16 §

Donatorns samtycke till användning av könsceller

En donators könsceller får användas för assisterad befruktning av andra än par bara om donatorn gett sitt samtycke till detta. Om den som får behandlingen är ett kvinnligt par eller en kvinna ensam, **kan** spermadonatorn dessutom ge sitt samtycke till att fastställas vara far till ett barn som föds till följd av behandlingen, och då omfattas personen av vad som i 12 § 1 mom. föreskrivs om lämnande av uppgifter till den som behandlats genom assisterad befruktning.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Reservation 1:s nya lagförslag 11.

3 §

Faderskap i andra fall

Om barnets mor har fått assisterad befruktning enligt 1 § i lagen om assisterad befruktning (1237/2006) och barnet har fötts till följd av den assisterade befruktningen, är barnets far den man som i samråd med modern har gett sitt samtycke till behandlingen. Om **ett kvinnligt par eller** en kvinna **ensam** har fått behandlingen ~~ensam~~, är barnets far den man vars spermier har använts vid behandlingen, om han före behandlingen ~~eller i samråd med modern efter behandlingen~~ har gett sitt samtycke till att han fastställs vara far till barnet i enlighet med 16 § 2 mom. i den lagen. ~~Om en kvinna har fått behandlingen ensam, kan samtycke ges i samråd med henne också efter behandlingen.~~

Reservationens förslag till uttalande

Riksdagen förutsätter att regeringen i kommande lagstiftning bevarar begreppen faderskap och moderskap som separata begrepp som är knutna till det biologiska könet.

Helsingfors 8.6.2022

Antero Laukkanen kd